

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การฝึกมองร่วมกัน สำหรับเด็กออทิสติก โดยการวิเคราะห์พฤติกรรม
ประยุคต์นี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ก. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับออทิสซึม
 - 1.1 ความหมายของเด็กออทิสติก
 - 1.2 การวินิจฉัยโรคออทิสซึม
 - 1.3 สาเหตุของภาวะออทิสซึม
 - 1.4 ลักษณะอาการออทิสติก
2. การมองและความสนใจของเด็กออทิสติก
 - 2.1 การมองของเด็กออทิสติก
 - 2.2 ความสนใจ
 - 2.2.1 ความหมายของความสนใจ
 - 2.2.2 อิทธิพลที่สร้างความสนใจ
 - 2.2.3 สาเหตุที่ทำให้ความสนใจของแต่ละคนแตกต่างกัน
 - 2.2.4 ระดับความสนใจ
3. การฝึกมองร่วมกัน
4. การวิเคราะห์พฤติกรรมประยุคต์
 - 4.1 ความหมายการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุคต์
 - 4.2 จุดมุ่งหมายการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุคต์
 - 4.3 ประโยชน์การวิเคราะห์พฤติกรรมประยุคต์
 - 4.4 พฤติกรรมที่ควรแก้ไข
 - 4.5 วิธีการการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุคต์

5. การปรับพฤติกรรม

5.1 ความหมายการปรับพฤติกรรม

5.2 ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ

5.3 เทคนิคการปรับพฤติกรรม

5.4 การเสริมแรง

5.5 หลักของการให้แรงเสริม

6. ปัจจัยที่จำเป็นต่อการฝึกเด็กออทิสติก

7. บริบทและข้อมูลพื้นฐานของน้องหนึ่ง

7.1 ประวัติเบื้องต้น

7.2 ความสามารถพื้นฐานของน้องหนึ่ง

7.3 สิ่งที่น้องหนึ่งชอบและไม่ชอบ

7.4 บริบทศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่

ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับออทิสซึม

ความหมายเด็กออทิสติก

กระทรวงสาธารณสุข (2549, หน้า 20) ได้กล่าวว่าโรคออทิสซึม เป็นความผิดปกติทางการพัฒนาการ ทำให้มีการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ช้า ได้แก่ พัฒนาการด้านสังคม พัฒนาการด้านการสื่อสาร และมีการกระทำและความสนใจซ้ำซากขาดจินตนาการ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2549, หน้า 1) และเด็กมีพัฒนาการล่าช้า ทางด้านสังคม การสื่อความหมาย และจินตนาการ อาการดังกล่าวบางอย่างจะปรากฏให้เห็นตั้งแต่ในขวบปีแรก และจะพบอาการตามข้อบ่งชี้อย่างชัดเจน เมื่อเด็กอายุ 18 เดือนขึ้นไป

Prizant, Wetberby, Rubin, and Laurent (2003, p.296) ได้ให้ความหมายของโรคออทิสซึม เป็นความบกพร่องด้านพัฒนาการในลักษณะที่มีความบกพร่องทางการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคม มีความยากลำบากในการสื่อสาร และความสามารถทางด้านภาษามีความสนใจจำกัด ต้องการทำกิจวัตรประจำวันแบบซ้ำ ๆ และสามารถรู้ได้ล่วงหน้ารวมถึงมีปัญหาในการประมวลความรู้สึก การวางแผนการเคลื่อนไหว บกพร่องทางอารมณ์และการจัดการด้านพฤติกรรม

กระทรวงสาธารณสุข (2546, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของโรคออทิซึมว่า เป็นโรคเกิดจากหน้าที่ของสมองบางส่วนผิดปกติ ทำให้เกิดความล่าช้าและผิดปกติในพัฒนาการ 3 ด้าน คือ 1) พัฒนาการด้านสังคม 2) พัฒนาการด้านการสื่อความหมายและภาษา 3) มีการกระทำและความสนใจซ้ำซาก โดยแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่ผิดปกติไปจากเด็กในวัยเดียวกัน โดยอาการจะปรากฏก่อน 3 ขวบปีแรก เด็กที่มีอาการของโรคออทิซึม เรียกว่า เด็กออทิสติก ที่เป็นผลมาจากความผิดปกติในการทำงานของสมองและระบบประสาท ไม่ใช่เกิดจากการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2549, หน้า 71)

รัชนีกร ทองสุคติ (2551, หน้า 1) ยังให้ความหมายออทิซึม (Autism) มีรากศัพท์มาจากคำว่า Autos ในภาษากรีก แปลว่า “ตนเอง” ซึ่งหมายถึง การอยู่ในโลกของตนเองหรือการหนีไปจากความจริง บุคคลที่มีภาวะออทิซึม หรือเด็กออทิสติกจะมีอาการไม่สนใจคนรอบข้าง ทั้งโรคออทิซึมจัดเป็นกลุ่มอาการความผิดปกติของพัฒนาการอันเกิดมาจากความผิดปกติของสมองแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในวัยเด็ก แสดงออกมา 3 ด้านอย่างผสมผสานแต่ไม่มีสูตรตายตัว คือ 1) ความผิดปกติทางสังคมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น 2) ความผิดปกติทางภาษาและการสื่อสาร และ 3) ความผิดปกติทางอารมณ์และพฤติกรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 17-19) ได้กล่าวถึงข้อบ่งชี้ของ DSM-IV-TR (The American Psychiatric Association's Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder 4th Edition-Text Revision, 2000) สำหรับใช้วินิจฉัยโรคออทิซึม เป็นการสูญเสียทางด้านสังคมและไม่สามารถมีปฏิริยาต่อสัมพันธ์ภาพของบุคคลได้ มีการสูญเสียทางการสื่อความหมาย ทั้งด้านการพูดและด้าน ไม่ใช่คำพูด มีการกระทำและความสนใจซ้ำซากอย่างเด่นชัดและเริ่มพบอาการได้ในช่วงอายุระหว่างวัยทารกก่อน 30-36 เดือนหรือวัยเด็ก

กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของเด็กออทิสติก หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องอย่างรุนแรงในการสื่อความหมาย พฤติกรรมสังคม และการเรียน ความบกพร่องนี้มักเกิดขึ้นในวัยเด็ก เด็กจะมีปัญหาในการใช้ความคิด สถิติปัญญา การรับรู้ ซึ่งเป็นผลให้เด็กไม่สามารถเรียนรู้ได้ดี ขาดความเข้าใจในวิชาที่เรียน มีปัญหาในการสื่อสารและการคบเพื่อน

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่าเด็กออทิสติก หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางด้านสังคม อารมณ์และการสื่อภาษา ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีความบกพร่องทางการสื่อสาร ทั้งทางวาจาและท่าทาง รวมทั้งมีพฤติกรรมซ้ำ ๆ ที่ไม่เหมาะสม

ในการศึกษารุ่นนี้ ในความหมายของเด็กออทิสติก ผู้ศึกษาได้เลือกศึกษาเกี่ยวกับความบกพร่องทางด้านสังคม ทางด้านการสื่อความหมายและไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยจะทำการปรับพฤติกรรมในด้านการไม่มองสบตาของเด็กออทิสติก เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักการมองร่วมกันระหว่างน้องหนึ่งกับผู้ศึกษา และมีการตอบสนองต่อเสียงเรียกชื่อตนเอง ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นมากขึ้น

การวินิจฉัยโรคออทิซึม

รัชนิกร ทองสุคติ (2549, หน้า 2- 4) กล่าวถึง การวินิจฉัยโรคออทิซึม ไว้ว่าเกณฑ์การวินิจฉัยโรคนี้ตามคู่มือการวินิจฉัยโรค DSM-IV -TR (2000) (The American Psychiatric Association's Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder 4th Edition-Text Revision, 2000) โดยสมาคมจิตแพทย์แห่งสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดเกณฑ์ในการวินิจฉัยโรคออทิซึมไว้ดังนี้

A. ต้องแสดงอาการอย่างน้อย 6 รายการจาก (1) (2) และ (3) โดยอย่างน้อยต้องมี 2 รายการ จาก (1) และอย่างน้อยอย่างละ 1 รายการจาก (2) และ (3) มีคุณลักษณะในการเข้าสังคมที่ผิดปกติ โดยแสดงออกอย่างน้อยข้อต่อไปนี

(1) ความผิดปกติทางสังคมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยแสดงออกอย่างน้อย 2 รายการต่อไปนี้

(a) ความยากลำบากในการใช้กริยาท่าทาง (Nonverbal Behaviors) ในการปฏิสัมพันธ์ กับผู้อื่น เช่น การไม่มองสบตาคู่สนทนา การไม่แสดงออกทางสีหน้า ไม่แสดงท่าทางประกอบการสนทนา ยืนใกล้หรือไกลเกินไประหว่างสนทนา หรือใช้โทนเสียงไม่ปกติ

(b) ความล้มเหลวในการพัฒนาความสัมพันธ์กับเพื่อนเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กในวัยเดียวกัน มีเพื่อนไม่กี่คนหรือไม่มีเลย ถ้ามีเพื่อน เพื่อนมักมีอายุแก่หรืออ่อนกว่าหรือเล่นกับพี่น้องเท่านั้น มีปัญหาในการทำตามกฎเกณฑ์ของเกม que เล่นอยู่ในกลุ่มเพื่อน

(c) ไม่แสดงความตื่นเต้น สนุกสนาน สนใจ ความสำเร็จของคนอื่น (ถ้าแสดงออกจะน้อยมาก) เช่น ไม่เรียกร้องความสนใจ ไม่ตื่นเต้นกับสิ่งแปลกใหม่ ไม่นำสิ่งของมาให้หรือโชว์ให้เพื่อนดู และไม่ตื่นเต้นกับรางวัล

(d) ขาดการรับรู้ต่อสิ่งรอบข้าง เช่น ไม่ตอบสนองต่อสิ่งรอบข้างบางครั้งดูเหมือนจะไม่ได้ยินอะไรเลย หรือไม่สนใจสิ่งรอบตัวว่ามีใครอยู่ทำอะไรบ้าง หรือเป็นอะไร (ถ้าเห็นคนล้ม จะยื่นดูเฉย ๆ ไม่แสดงอาการใด ๆ)

(2) ความผิดปกติในการสื่อสาร โดยแสดงออกอย่างน้อย 1 รายการต่อไปนี้

(a) มีพัฒนาการทางภาษาพูดช้าหรือไม่มีพัฒนาการเลย เช่น ไม่พูดเป็นคำ ในการสื่อสารเมื่ออายุ 2 ขวบ ไม่ใช้วลีง่าย ๆ เช่น ขอนมอีก เมื่ออายุ 3 ขวบ หรือหลังจากที่พูดได้ แต่มักพูดผิดซ้ำ ๆ และผิดโครงสร้าง ยิ่งไปกว่านั้นมักใช้การสื่อสารทางเลือกอื่นมากกว่าการใช้ ภาษาพูด เช่น จูงมือไปหาสิ่งของที่ต้องการมากกว่าบอก

(b) ในกลุ่มที่มีพัฒนาการทางภาษาบ้างก็ไม่สามารถเริ่มต้นบทสนทนาและ ต่อบทสนทนากับผู้อื่นได้ รวมถึงพูดกลับไปกลับมา หรือพูดเฉพาะเรื่องที่สนใจ เป็นต้น

(c) มีคำศัพท์เฉพาะตัวเลือกหรือมีภาษาแปลก ๆ หรือพูดซ้ำ ๆ ตามที่ได้ยิน หรืออ่าน (Echololia แบบทันทีหรือที่หลัง) และใช้ภาษาไม่สมวัย

(d) เล่นบทบาทสมมติไม่เป็นหรือเล่นไม่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ ไม่มีจินตนาการ เช่น เล่นขายของไม่เป็น เล่นของเล่นไม่เป็น (ถือรถไปมา-หมุนล้อ) เป็นต้น

(3) ความผิดปกติที่แสดงออกทางพฤติกรรมซ้ำ ๆ ความสนใจและกิจกรรมต่าง ๆ โดยแสดงออกอย่างน้อย 1 รายการ ต่อไปนี้

(a) สนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างจริงจังเกินไปที่ผิดไปจากเด็กในวัยเดียวกัน และยากที่จะหันเหความสนใจเป็นอย่างอื่น

(b) ปรับตัวยาก ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะกิจวัตรประจำวัน เช่น ทำกิจวัตรตามลำดับเดิม ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงจะแสดงออกทางอารมณ์ที่รุนแรง เช่น ทำร้ายตนเอง กรีดร้อง โหยหวนเป็นเวลานาน นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมย้ำทำกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างไม่มีประโยชน์ อะไร

(c) มีการเคลื่อนไหวผิดปกติ เช่น หมุนตัว เดินเขย่ง วิ่งไปวิ่งมาอย่างไร้จุดหมาย หรือนั่งเฉย ๆ ไม่ทำอะไรเลย โบกมือไปมา หรือโยกตัว เป็นต้น

(d) ชอบทำอะไรซ้ำ ๆ อย่างไม่มีจุดหมาย หรือสนใจสิ่งของเฉพาะส่วนหรือ สิ่งของที่เคลื่อนไหว เช่น นั่งดูพัดลมหมุนไปมา ปิดเปิดสวิตช์ไฟซ้ำ ๆ เล่นสะบัดมือ หมุนมือ หรือโยกตัว เป็นต้น

B. มีพัฒนาการช้าหรือผิดปกติก่อนอายุ 3 ขวบ อย่างน้อย 1 ใน 3 รายการต่อไปนี้ ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทางภาษาในการสื่อสารทางสังคม หรือการเล่นสมมติหรือการเล่นตาม จินตนาการ

C. ไม่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรค Rett's Disorder หรือ Childhood Disintegrative Disorder

โรคออทิซึมครั้งหนึ่งเคยเป็นโรคที่ไม่ค่อยพบเจอกันนัก แต่ในปัจจุบันกลับมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้ว่าการศึกษาด้านระบาดวิทยาทำค่อนข้างยาก เนื่องจากเกณฑ์ในการวินิจฉัยมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จากการรวบรวมข้อมูลการศึกษาทางระบาดวิทยาในช่วง 30 ปีพบว่า ความชุกของโรคเฉลี่ย 4.8 คนต่อประชากร 10,000 คน หรือประมาณ 1 คนต่อประชากร 2,000 คน แต่ถ้าวัดรวม Asperger จะมีความชุกของโรคประมาณ 1 คนต่อประชากร 1,000 คน

จากรายงานการศึกษาทางระบาดวิทยาหลายรายงานในระยะหลัง พบว่า ความชุกของโรคเพิ่มมากขึ้น บางรายงานพบสูงถึง 1 คน ต่อประชากร 250 คน (รวมถึง Atypical Autism, Asperger, และ Pervasive Developmental Disorder Not Otherwise Specified) ความชุกที่เพิ่มขึ้นอาจสะท้อนให้เห็นถึงอุบัติการณ์ที่เพิ่มขึ้นจริง แต่ในเบื้องต้น พบว่ามีความสัมพันธ์กับเรื่องเกณฑ์การวินิจฉัยที่กว้าง ครอบคลุมมากขึ้น (Case Definition) และประชาชนทั่วไปมีความตระหนักในโรคออทิซึมมากขึ้น (Case Recognition) พบในเด็กชายมากกว่าเด็กหญิงประมาณ 3-4 เท่า แต่ในผู้หญิงจะมีอาการรุนแรงกว่า และการศึกษาช่วงแรก ๆ Kanner เชื่อว่าพบมากในกลุ่มประชากรที่มีเศรษฐฐานะดี (High Social Class) แต่ปัจจุบันพบว่ามีในทุกระดับชั้นของสังคมพอ ๆ กัน เป็นเพราะว่าเดิมกลุ่มที่มีเศรษฐฐานะดี เข้าถึงการทางแพทย์และสาธารณสุขได้ดีกว่า (Selection Bias) ส่วนใหญ่มีความบกพร่องทางสติปัญญาร่วมด้วย โดยพบภาวะปัญญาอ่อนระดับรุนแรงร้อยละ 50 ระดับน้อยถึงปานกลางร้อยละ 30 และไม่พบภาวะปัญญาอ่อนร้อยละ 20 (สถาบันราชานุกูล, 2549 อ้างใน รัชนิกร ทองสุคดี, 2549, หน้า 4)

สาเหตุของภาวะออทิซึม

รัชนิกร ทองสุคดี (2549, หน้า 4) ได้กล่าวไว้ว่า โรคออทิซึมเป็นโรคที่ยังไม่ทราบสาเหตุที่แน่นอน แต่นักสหวิชาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มแพทย์ และนักวิทยาศาสตร์ได้พยายามศึกษาถึงต้นตอที่ทำให้เกิดกลุ่มอาการของโรคนี้ โดยในเบื้องต้นมีงานวิจัยจำนวนมากสนับสนุนว่า โรคนี้เป็นความผิดปกติของสมอง (Neurological Abnormalities) โดยพบว่า ช่องในสมอง (Ventricle) มีขนาดใหญ่กว่าปกติ โครงสร้างของสมองและระบบเลือด (Metabolism) ของสมองส่วน Limbic (ส่วนที่ควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์และการอ่านอารมณ์ของผู้อื่น) ผิดปกติไป นอกจากนี้ยังพบว่า สมองส่วน Cerebellum บางส่วนและสมองส่วน Corpus Collosum (ถ่ายโอนข้อมูลจากสมองซีกซ้าย-ขวา) มีขนาดเล็กกว่าปกติ ยิ่งไปกว่านั้นการไหลเวียนโลหิตในบริเวณ Temporal lobe น้อยลง สมองโดยรวมมีขนาดใหญ่กว่าปกติ และยังมีส่วนผิดปกติในสมองอีกหลายประเด็น (Tsai, 2005 อ้างใน รัชนิกร ทองสุคดี, 2549, หน้า 4) เป็นต้น ทั้งนี้พบว่าเด็กออทิซึมร้อยละ 25-30 มีอาการลมชัก (Seizures) ซึ่งมีสาเหตุมาจากความผิดปกติของคลื่นสมอง

นอกจากนี้แพทย์และนักวิทยาศาสตร์ตั้งข้อสังเกตของสาเหตุของโรคนี้ไว้อีกหลายประเด็นรวมถึง ด้านเภสัชวิทยาาระบบประสาท ที่พบว่ามีสารเคมีผิดปกติ เช่น สาร Serotonin ซึ่งเป็นสารเคมีที่สำคัญในการทำงานของสมองส่วนที่ควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมทางสังคม และมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของสมอง โดยพบว่าเด็กบางคนมีสารนี้ในสมองซีกซ้ายต่ำกว่าปกติ ทำให้เกิดความบกพร่องทางภาษาในขณะที่เด็กกลุ่มนี้มีความสามารถทางการเห็นซึ่งควบคุมโดยสมองซีกขวา

โรคทางกายบางโรคมีผลต่อสมองและอาจเป็นสาเหตุของภาวะออทิสซึมได้ด้วย เช่น การติดเชื้อ Herpes Simplex ทำให้เชื้อไวรัสขึ้นสมอง อาจทำให้สมองถูกทำลายและเกิดอาการออทิสติกตามมา โรค Phenylketonuria หรือ PKU ซึ่งโรคนี้กรดอะมิโน Phenylalanine ในเลือดมีปริมาณสูงกว่าปกติทำให้เกิดอันตรายต่อเซลล์สมอง เกิดอาการชักและปัญญาอ่อน

การศึกษาเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันผิดปกติ พันธุกรรม (ฝาแฝด ระดับญาติในครอบครัว และโครโมโซม) วัคซีน MMR (คางทูม หัดและหัดเยอรมัน) ยังคงเป็นปัจจัยที่นักวิทยาศาสตร์และนักการแพทย์ยังคงให้ความสนใจศึกษาวิจัยหาคำถามถึงสาเหตุของโรคนี้อยู่ ซึ่งที่กล่าวมานี้เป็นเพียงตัวอย่างของความพยายามของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และอาจสรุปในเบื้องต้นได้ว่า แม้ว่าโรคนี้ไม่ได้เป็นผลมาจากการเลี้ยงดู แต่การเลี้ยงดูไม่ถูกวิธีอาจเป็นปัจจัยเสริมให้อาการของโรคมารุนแรงหรือไม่ดีขึ้นเลย อีกทั้งเมื่อยังหาสาเหตุที่แท้จริงยังไม่ได้ จึงยังไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ แต่สามารถทำให้ดีขึ้นได้

ลักษณะอาการออทิสติก

รัชนิกร ทองสุขดี (2549, หน้า 5-6) ได้กล่าวไว้ว่าการวินิจฉัยโรคนี้ แพทย์หรือจิตแพทย์ต้องตรวจสอบประวัติเด็กและครอบครัวอย่างละเอียด โดยเฉพาะการเจริญเติบโตและพัฒนาการทุกด้านของเด็กตั้งแต่แรกเกิด การกิน การนอน การขับถ่ายรวมทั้งการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ผิดปกติไปจากเด็กปกติในช่วงอายุเดียวกัน

เด็กออทิสติกแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันทั้งลักษณะอาการแสดง ระดับความรุนแรงของอาการจะเปลี่ยนไปตามอายุของเด็ก โดยจะมีพัฒนาการผิดปกติและล่าช้ากว่าเด็กวัยเดียวกันในขวบปีแรกมักเลี้ยงง่าย ไม่ค่อยร้อง แต่ในบางรายอาจมีปัญหาการกิน คุณนอนไม่ดี กลืนไม่เป็น มีปัญหาการนอน นอนช่วงสั้น ๆ ตื่นบ่อย ร้องไห้ไม่มีเหตุผลหรือเจ็บเขยิบเขยิบไป ไม่ติดใครเลยหรือติดมากผิดปกติ ไม่ชอบให้ถูกตัว ไม่ค่อยสบตา หรือจ้องอย่างมาก จ้องมองแบบทะลุทะลวงแต่ไม่มีความหมาย ช่วงหลัง 1 ปี จะเริ่มสังเกตว่า พูดช้า ไม่พูด หรือไม่ชี้บอกความต้องการอาจมีการออกเสียงคำสั้น ๆ แล้วหยุดไป ไม่สบตา หรือจ้องมองมากผิดปกติ ไม่สนใจใครและไม่สนใจ

เล่นกับเด็กอื่นตามวัย เล่นแบบไม่เป็น มีพฤติกรรมทางสังคมที่แปลกกว่าเด็กอื่น มักไม่อยู่นิ่ง วิ่งไม่ระวัง หกล้มไม่ร้อง เหมือนไม่รู้สึกลีบ ไม่มีการตอบสนองทางอารมณ์และมีสีหน้าเฉยเมย หากเมื่อเด็กอายุ 18 เดือน หากพบพฤติกรรมต่อไปนี้มากกว่า 2 ข้อ ให้นำเด็กถึงภาวะออทิสซึม ได้แก่

1. ไม่สนใจสิ่งแวดล้อมและบุคคล เล่นกับเด็กอื่นไม่เป็น
2. ไม่สามารถชี้นิ้วบอกความต้องการได้
3. เล่นสมมุติไม่เป็น และ
4. ไม่สามารถมีพฤติกรรมแสดงความสนใจร่วมกับบุคคลอื่นได้

ผู้ปกครองมักพาเด็กมาพบแพทย์ด้วยปัญหาไม่พูด เรียกไม่หัน ไม่สบตา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงอายุ 3-5 ขวบ แต่ปัจจุบันจะมาพบเร็วขึ้น คือ ช่วงตั้งแต่อายุ 2-4 ขวบ แพทย์มักสังเกตว่าเด็กมี ลักษณะภายนอกปกติ แข็งแรง หน้าตาน่ารัก แต่สีหน้าเฉยเมย ไม่กลัวคนแปลกหน้า ไม่สนใจใคร สนใจวัตถุมากกว่าคน ไม่สบตาหรือบางรายจะจ้องอย่างมาก มองแบบทะลุทะลวง อาจมองเอียง ๆ ด้วยหางตา เล่นของเล่นซ้ำ ๆ เล่นเป็นบางอย่าง ไม่มีจินตนาการ อาจนำของเล่นมาเรียงต่อกันเป็น แถวยาว อาจพบการเคลื่อนไหวที่ผิดปกติ เดินเขย่งปลายเท้า (Toe-walking) สะบัดมือ (Hand-flapping) กางนิ้ว งอนิ้วเล่นแล้วจ้องมองคูนิ้วมือ (Finger Extension) อาจมีพฤติกรรมซ้ำ ๆ ซอบดม หรือเคาะ บางคนมักมีวัตถุติดมือบางอย่าง เช่น ผ้า หลอดดูดกาแฟ ซึ่งต่างกันไปในแต่ละราย ในเด็กโตหากไม่เคยได้รับการรักษาและช่วยเหลือเลย อาจมีอาการและพฤติกรรมคล้ายโรคจิตเภท (Schizophrenia) พูดคนเดียว พูดเป็นภาษาที่ฟังไม่ออก ไม่สนใจใคร มีพฤติกรรมซ้ำ ๆ แปลก ๆ บางอย่าง

ในรายที่มีอาการเพียงเล็กน้อย เมื่อโตขึ้นอาการอาจเห็นไม่ชัด เหมือนในเด็กเล็ก เด็กมักมี พัฒนาการในด้านต่าง ๆ บ้างแล้ว เช่น มีภาษาพูดสื่อสาร แต่อาจไม่ค่อยเหมาะสม เริ่มมีสังคมและ สนใจสิ่งแวดล้อมมากกว่าในเด็กเล็ก สบตาได้ เรียกก็หันมาทำตามบอกได้บ้าง อาจพบพฤติกรรม ซ้ำ ๆ ที่ผิดปกติบ้างในรายที่เข้าเรียนได้ มักมีปัญหาการเรียน เนื่องจากมีความเข้าใจจำกัด เข้าใจ นามธรรมได้ยาก แม้จะมีความจำดี มีปัญหาด้านสังคมกับเพื่อน ทำให้เกิดปัญหาด้านอารมณ์ตามมา (โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์, 2549)

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า เด็กออทิสติกมีความบกพร่องหลายด้าน แต่แต่ละคนมีลักษณะ ที่แตกต่างกันออกไป อาการที่เกิดขึ้นมีทั้งอาการที่รุนแรงและไม่รุนแรง

การมองและความสนใจของเด็กออทิสติก

การมองของเด็กออทิสติก

การเรียนรู้ที่ดีเริ่มจากการใช้ตามอง ถ้าเด็กไม่สนใจที่จะมองทำให้เด็กไม่สามารถเรียนรู้ สิ่งรอบตัวได้ เป็นปัญหาหลักอย่างหนึ่งของเด็กออทิสติก คือ การไม่สนใจมอง ทำให้เด็กเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมรอบตัวได้น้อย สาเหตุหนึ่งที่เด็กไม่มองเพราะวัตถุหรือสิ่งต่าง ๆ ไม่มีลักษณะดึงดูด

ความสนใจเด็กออทิสติกได้แต่ถ้าเป็นของเล่นที่มีลักษณะเคลื่อนไหวหมุน หรือเป็นไฟกระพริบ เด็กออทิสติกจะให้ความสนใจมองมากขึ้น (ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9, 2544, หน้า 25)

พวงแก้ว กิจธรรม (2543, หน้า 26-27) ได้กล่าวว่าการไม่สบตาผู้อื่นเป็นลักษณะที่เด่นชัดประการหนึ่งของเด็กออทิสติก บางคนเชื่อว่าขั้นตอนแรกของการบำบัดเด็กออทิสติกคือ ต้องทำให้เด็กออทิสติกสบตาให้ได้ จึงพยายามทุกอย่างที่จะให้เด็กออทิสติกสบตา ซึ่งบางรายอาจประสบความสำเร็จเร็ว แต่ส่วนมากจะต้องใช้เวลาค่อนข้างยาวนาน โดยทั่วไปปัญหาหลักของเด็กออทิสติกมี 2 ประการ คือ

1. การมีพฤติกรรมผิดปกติแตกต่างจากคนปกติ
2. การไม่สื่อสารกับคนปกติ ซึ่งแนวทางที่จะช่วยบำบัดให้เด็กออทิสติกสามารถดำรงชีวิตในสังคมของคนปกติ คือ

2.1 การปรับพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

2.2 พัฒนาการสื่อสารกับคนอื่น ทั้ง 2 ประการดังกล่าวสามารถทำควบคู่ไปพร้อมกัน และการสบตานั้นเป็นวิธีสื่อสารวิธีหนึ่งของเด็กออทิสติก ที่มีการพัฒนาได้หลายขั้นตอน คือ

2.2.1 ไม่มองใครเลย หรือมองอย่างว่างเปล่า เหมือนไม่เห็นใคร

2.2.2 มองผ่าน ๆ แต่เริ่มรับรู้การมีตัวตนของคนอื่น

2.2.3 เหลือบมอง น่าจะนับเป็นการเริ่มมองโดยเจตนาแต่ยังไม่คิดจะสื่อสารด้วย

2.2.4 แอบมอง เป็นการยอมรับการมีตัวตนของคนอื่น และให้ความสนใจ

แต่ยังไม่ต้องการสื่อสาร

2.2.5 มองตาม เป็นการแสดงการรับรู้การมีตัวตนยิ่งขึ้น เด็กอาจมองตามทั้งคนและมองตามสิ่งของที่เคลื่อนที่

2.2.6 มองสบตา เป็นการยอมรับความสัมพันธ์ภาพขั้นแรก แต่อาจจะไม่มีการสื่อสารเกิดขึ้น

2.2.7 มองอย่างมีความหมาย เป็นการแสดงความประสงค์จะสื่อสารความหมายในการมองของเด็กออทิสติก มีต่าง ๆ กันดังนี้

- 1) มองเพื่อต่อว่า หรือ สื่อให้รู้ว่าเขารู้สึกไม่พอใจ
- 2) มองเพื่อห้าม หรือสื่อให้ผู้ที่เขามองหยุดการกระทำที่กำลังทำอยู่
- 3) มองเพื่อขอให้ช่วยทำในสิ่งที่เด็กกำลังทำอยู่หรือต้องการให้ทำ เช่น ยื่นขวดน้ำให้พร้อมกับมองหน้า เพื่อสื่อว่า “ช่วยเปิดขวดน้ำด้วย”
- 4) มองเพื่อขออนุญาตที่จะทำในสิ่งที่เขาต้องการ แต่ไม่แน่ใจว่าได้รับอนุญาตให้ทำได้หรือไม่ เช่น มองที่ขนม แล้วหันมามองหน้าคนที่อยู่ใกล้ เพื่อสื่อว่า “ขอกินขนมได้หรือไม่” เด็กออทิสติก มักพัฒนาการมองตามลำดับ เด็กอาจใช้เวลาที่จะพัฒนาไปสู่ขั้นถัดไปต่างกัน และเด็กอาจใช้การมองแต่ละระดับสลับกันไปมา จึงไม่ควรกำหนดเป้าหมายว่าต้องให้เด็ก

มองสบตาอย่างมีความหมายทุกครั้ง ควรช่วยเด็กให้มีพัฒนาการมองเร็วขึ้น โดยการจัดกิจกรรม เพื่อสอนและฝึกการมองแต่ละขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าเด็กออทิสติก สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือพัฒนาการ มองตามลำดับได้ แต่ต้องใช้เวลาที่พัฒนาไปสู่ขั้นถัดไปต่างกัน และเด็กอาจใช้การมองแต่ละ ระดับสลับกันไปมา จึงไม่ควรกำหนดเป้าหมายว่าต้องให้เด็กมองร่วมกันอย่างมีความหมายทุกครั้ง ควรช่วยเด็กให้มีพัฒนาการมองเร็วขึ้น โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและฝึกการมองแต่ละ ขั้นให้เหมาะสมกับเด็กมากที่สุด

ในการศึกษารุ่นนี้ ผู้ศึกษาได้ประยุกต์แนวคิดของการฝึกการมองอย่างมีเป้าหมาย ใช้ในการฝึกอย่างเป็นระบบเพื่อให้เด็กได้พัฒนาการมองอย่างมีความหมาย อันจะนำไปสู่ สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ฝึกกับเด็กและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ความสนใจ

ความหมายของความสนใจ

สุชา จันทน์เอม (2541, หน้า 74-75) ได้ให้ความหมายของความสนใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติ (Attitude) ที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยเฉพาะและความรู้สึกนั้นทำให้บุคคล เอาใจใส่และกระทำการจนบรรลุถึงความมุ่งหมายที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น กล่าวคือ ความสนใจ หมายถึง ความสะเทือนใจอันเกิดจากปฏิกริยาระหว่างสิ่งเร้ากับร่างกาย กล่าวคือสิ่งเร้าจะกระตุ้นร่างกายให้ เกิดความสะเทือนใจอย่างแรง จนทำให้เกิดความตั้งใจจดจ่อต่อผู้กับสิ่งเร้าที่นั้นสืบไปหรือทัศนคติ หรือภาวะเกี่ยวกับภาพพจน์ หรือความคิดที่มีความรู้สึกตัวทั้งชั่วครวหรือถาวร ซึ่งจะก่อให้เกิด ความอยากรู้ อยากเห็น หรือเอาความเอาใจใส่ต่อปัญหาหรือกิจกรรมใด ๆ เช่น เด็กเกิดความสนใจ เกี่ยวกับเครื่องบิน ขอมแสดงว่าเด็กได้ยินได้ฟังจากเด็กด้วยกันเล่าเรื่องเกี่ยวกับเครื่องบินหรืออาจ ได้ยินจากผู้ใหญ่พูดกัน ทำให้เด็กเกิดความอยากรู้ อยากเห็น เด็กบางคนเคยเห็นเครื่องบินจากภาพ ทำให้เกิดความอยากเห็นของจริงขึ้นมา แสดงว่าสิ่งเร้าทำให้เด็กเกิดความสนใจ

สรุปได้ว่าความสนใจต้องขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าทำให้อยากรู้ อยากเห็น และสามารถเพิ่ม ความสนใจให้กับเด็กได้ ดังนั้นการสร้างควมสนใจต้องเลือกสื่อที่มีแรงกระตุ้นจึงจะทำให้ความ สนใจของเด็กเพิ่มมากขึ้นได้

นอกจากนี้ วิไลวรรณ มณีจักร (2544, หน้า 22) ได้กล่าวถึงความหมายของความ สนใจ (Interest) คุณค่าของวัฒนธรรมมักจะกำหนดทัศนคติของเด็กและครอบครัวว่ากิจกรรม ไหนดี เช่นเดียวกับมาตรฐานส่วนบุคคล จากการได้รับแรงเสริมที่ดีในการเล่น เด็กจะเรียนรู้ สิ่งไหน เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในสถานการณ์การเล่น และสิ่งไหนเป็นที่ยอมรับในครอบครัว การเล่นในสิ่งที่สนใจจะเป็นสิ่งที่เด็กมีความสุขและสนุก ซึ่งเห็นได้จากการพัฒนาการอย่าง ต่อเนื่องในการเล่น

สรุปจากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่าความสนใจจะเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับขึ้นอยู่กับแรงเสริมที่เป็นความต้องการของบุคคลนั้นทำให้มีความสุข มีความพึงพอใจและยังเป็นที่ยอมรับของบุคคลรอบข้าง ดังนั้นแรงเสริมที่ดีจึงเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความสนใจได้

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้สิ่งเสริมแรงเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความสนใจดังที่ วิไลวรรณ มณีจักร (2544, หน้า 22) ได้กล่าวไว้ว่า การได้รับสิ่งเสริมแรงที่ดีทำให้เด็กมีความสุข และมีความสุข จึงทำให้เกิดความสนใจในสิ่งที่เราต้องการฝึกหรือต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยที่ผู้ฝึกได้ใช้สื่ออุปกรณ์ มีไฟฉาย หุ่นยนต์แบทแมน พัดลมขนาดมือถือ โทรศัพทมือถือจริง ใช้เสียงเพลงต่าง ๆ ในโทรศัพทที่กระตุ้น รวมทั้งแสงไฟ และการเคลื่อนไหวของพัดลม จากสื่ออุปกรณ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น กระตุ้นให้น้องหนึ่งหันมามองและนอกจากนี้ยังมีหลอดดูคาแพ ซึ่งเป็นสิ่งที่น้องหนึ่งชอบ

อิทธิพลที่สร้างความสนใจ

สุชา จันทน์เอม (2541, หน้า 75) ได้กล่าวถึงอิทธิพลที่สร้างเด็กมีความสนใจเพิ่มขึ้นตามอายุ เด็กมีพัฒนาการมากขึ้น ความสนใจของเด็กก็กว้างขวางยิ่งขึ้น และเมื่อมีความสามารถเพิ่มขึ้นหรือวุฒิภาวะเพิ่มขึ้น ความสนใจก็จะเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ดังนั้น ความสนใจของเด็กจึงขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. ความสามารถ ถ้าเด็กยังไม่มีพัฒนาการทางร่างกายดีพอ เด็กก็จะยังไม่สนใจการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
2. การศึกษาเด็กได้รับการศึกษาอบรมทางใด เด็กก็จะสนใจทางนั้น ธรรมชาติของเด็กนั้นคืออยู่แล้ว ครูสามารถจะสร้างเด็กให้สนใจในเรื่องใด ๆ ก็ได้
3. ความถนัดตามธรรมชาติ เด็กจะมีความสนใจในสิ่งที่ตนมีความถนัดตามธรรมชาติ
4. บุคลิกภาพ บุคลิกภาพสามารถจะส่งเสริมความสนใจในการเล่นกีฬาที่ต้องใช้ร่างกาย เด็กที่ร่างกายไม่แข็งแรง ก็สนใจกีฬาในร่ม
5. ความคล่องแคล่ว เด็กมีความคล่องแคล่วทางใดก็สนใจในสิ่งนั้น เด็กมีความคล่องแคล่วทางใช้เท้า ก็มักสนใจการเล่นที่เกี่ยวกับการใช้เท้า
6. ความแปลกประหลาด ของสิ่งที่ได้พบเห็น
7. การเอาอย่างสิ่งที่คนในหมู่คณะนิยมหรือสนใจจะทำให้คนที่เข้าร่วมเกิดความสนใจตามไปด้วย
8. ความต้องการในสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต

สรุปจากความหมายข้างต้นได้ว่า ความสนใจของเด็กจะเกิดขึ้นได้นั้นอาจเนื่องมาจากความสามารถ การศึกษาอบรม ความถนัด บุคลิกภาพหรือสิ่งที่สนใจ และเป็นสิ่งที่เด็กต้องการ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำเอาสิ่งที่เด็กสนใจหรือชอบให้มา มีอิทธิพลสร้างความสนใจซึ่งมีลักษณะดึงดูดความสนใจของเด็กออกทิสติกในการฝึกร่วมกันจากสื่ออุปกรณ์ที่ได้กล่าวมาแล้วดังที่ วิไลวรรณ มณีจักร ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

สาเหตุที่ทำให้ความสนใจของแต่ละคนแตกต่างกัน

สุชา จันทน์เอม (2541, หน้า 75) ยังได้กล่าวถึงโดยทั่วไป คนเรามีความสนใจในสิ่งต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน สาเหตุที่ทำให้ความสนใจของแต่ละคนแตกต่างกันนี้มีหลายประการ ได้แก่

1. สิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัว ที่สำคัญคือ
 - ก. การศึกษาอบรม
 - ข. ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม
2. บุคลิกภาพของบุคคล ที่สำคัญ ๆ คือ
 - ก. อายุหรือวัย
 - ข. เพศ
 - ค. ระดับสติปัญญา
 - ง. ความสามารถทางร่างกาย
 - จ. ความถนัดตามธรรมชาติ
 - ฉ. สุขภาพ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า คนเรายังมีความแตกต่างกันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราหรือบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ส่งผลทำให้คนเรามีความสนใจในสิ่งต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน

ทั้งนี้ผู้ศึกษาจึงใช้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมาเป็นสิ่งเร้าเพื่อเพิ่มความสนใจ และเป็นสิ่งที่หาได้ง่ายและมีราคาไม่แพงเกินไปและเป็นสิ่งที่ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดสามารถนำไปใช้ได้สะดวกและไม่ยุ่งยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ต้องอยู่ในความดูแลของยาย นอกจากนี้สื่ออุปกรณ์ที่นำมาใช้มีความเหมาะสมกับวัยและระดับสติปัญญาของน้องหนึ่ง ซึ่งมีความบกพร่องด้านความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมของตนเอง และสื่อเหล่านี้มีลักษณะที่สามารถเพิ่มความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้น

ระดับความสนใจ

เด็กมีระดับความสนใจแตกต่างกันไปตามวัย แต่สำหรับความต้องการของเด็กไม่ว่าจะเป็นวัยเด็กทารก วันเด็กตอนต้น วันเด็กตอนกลางหรือวัยเด็กตอนปลายก็ตาม แต่ละวัยมีความต้องการพื้นฐานเหมือน ๆ กัน คือ ความต้องการ (อาหาร น้ำ อากาศ ฯลฯ) ความต้องการทางอารมณ์ และสังคม (ความต้องการความรัก ความปลอดภัย ความต้องการตำแหน่งทางสังคม ความต้องการอิสรภาพ และอื่น ๆ)

ความสนใจของเด็กนอกจากจะแตกต่างกันตามวัยแล้วยังขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพส่วนบุคคลและสิ่งแวดล้อม พ่อแม่ ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก จะส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการในด้านใด จำเป็นจะต้องรู้ถึงความต้องการและความสนใจของเด็กว่ามีต่อสิ่งนั้นหรือไม่ และมีมากน้อยเพียงใด โดยการสังเกตหรือพูดคุยกับเด็ก แล้วหาทางส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทางนั้น ถ้าปรากฏว่าเด็กยังไม่มีความต้องการหรือความสนใจ ก็อาจสร้างความต้องการหรือความสนใจให้เกิดขึ้นได้ โดยพยายามสร้างทัศนคติของเด็กเสียใหม่ ให้เขาหันกลับมาต้องการหรือสนใจในเรื่องที่จะปลูกฝังเขาเกิดขึ้น (สุชา จันทน์เอม, 2541, หน้า 80) แต่ในเด็กปกติจะแสดงพฤติกรรมโดยเริ่มจากการจ้องมอง การสำรวจ และเมื่อต้องการก็จะหยิบ จับ ในเด็กที่มีภาวะตื่นตัวต่ำต่อสิ่งเร้าทางสายตา ก็จะไม่พฤติกรรมการจ้องมอง การสำรวจ หรือหยิบ จับ ขึ้นมาสำรวจเลย ในทางตรงกันข้าม เด็กที่มีภาวะตื่นตัวสูงต่อสิ่งเร้าทางสายตา ก็จะแสดงพฤติกรรมการสำรวจต่อวัตถุนั้นมากกว่าปกติเหมือนไม่เคยเห็นมาก่อน เป็นสิ่งที่แปลกใหม่อยู่ตลอด

นอกจากนี้ถ้าระดับความสนใจได้ถูกกระตุ้นโดยสิ่งเร้าจากอวัยวะรับความรู้สึกต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับที่พอเหมาะจะสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้ ส่วนปฏิกิริยาโต้ตอบต่อสิ่งเร้าที่มากกว่าปกติ เด็กจะไม่สามารถแยกแยะสิ่งเร้าและบอกได้ว่าสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง ในทางตรงกันข้ามหากมีปฏิกิริยาโต้ตอบต่อสิ่งเร้าน้อยกว่าปกติ ก็จะส่งผลให้เด็กมีภาวะตื่นตัวน้อยหรือรับความรู้สึกไม่ได้ พฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าก็ไม่เกิดขึ้น ในเด็กที่มีปฏิกิริยาโต้ตอบต่อสิ่งเร้ามากปกติ มักจะถูกเรียกว่า Attention Deficit Disorder ซึ่งอาจจะพบภาวะไม่อยู่นิ่งร่วมด้วยหรือไม่ก็ได้ ซึ่ง Attention Deficit Disorder นั้น มีความหมายว่า เด็กไม่สามารถมุ่งความสนใจต่อสิ่งเร้าเพื่อการเรียนรู้ได้ จะมีความแตกต่างกับภาวะไม่อยู่นิ่ง (Hyperactivity) จะหมายถึง ภาวะไม่สามารถควบคุมการเคลื่อนไหวให้มีเป้าหมายได้และมีพฤติกรรมกระสับกระส่ายสำหรับเด็กออกหิสดักสิ่งเร้าที่เป็นแสงจ้าหรือวัตถุที่หมุน ถือเป็นสิ่งกระตุ้นได้ดีทีเดียว (สร้อยสุดา วิทยากร, 2544, หน้า 66)

ในปี 1972 Dr. A. J. Ayres ได้ให้ความหมายของการผสมผสานข้อมูลความรู้สึกของสมอง หมายถึง กระบวนการรับ จัดระเบียบสิ่งที่มากระตุ้นทางประสาทสัมผัส มีการแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นของสมองได้อย่างเหมาะสมและเกิดการเรียนรู้ขึ้นในบุคคลปกติ ธรรมชาติได้สร้างมนุษย์เรามีระบบอวัยวะรับสัมผัส (Sensory System) รับความรู้สึก (Sensations) ทั้งภายในและภายนอกร่างกาย ส่งพลังงานไฟฟ้าไปยังสมอง สมองรับพลังงานไฟฟ้า เกิดกระบวนการจัดระเบียบของความรู้สึกเหล่านั้น และแยกแยะออกมามีการตอบสนองทางร่างกาย พฤติกรรม และอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม และจากทฤษฎีกรอบอ้างอิงทางกระบวนการ

ผสมผสานข้อมูลความรู้สึก ศึกษามุ่งเน้นถึงบุคคลสามารถปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิต
 อย่างเป็นอิสระ โดยคำนึงถึงกระบวนการรับความรู้สึก (Registration) การประมวลความรู้สึก
 (Integration) และการแสดงออกของพฤติกรรมที่เหมาะสมที่ได้โดยมีประสิทธิภาพในทุกช่วงวัย
 การประมวลความรู้สึกจากระบบประสาทสัมผัสชนิดระบบการรับรู้การทรงตัว
 (Vestibular System) ร่วมกับระดับการรับรู้จากกล้ามเนื้อเอ็นและข้อ (Proprioception System)
 เกิดพฤติกรรมตอบสนองของร่างกายขั้นพื้นฐานอันได้แก่ การรับรู้ความรู้สึกด้านการทรงตัว
 ด้านข้อต่อและด้านการสัมผัส ด้านการรับรู้เสียงและรับรู้ด้านการมองเห็น การรับรู้ทั้งหมดนี้
 ในคนปกติทั่วไปสามารถที่จะเลือกรับรู้และสั่งการให้แยกส่วนที่จะรับรู้หรือตอบสนองต่อการ
 สัมผัสจากด้านที่เห็นว่าสำคัญมากที่สุด เช่น ขณะที่พูดคุยกัน สามารถแยกเสียงที่แทรกเข้ามาได้
 โดยเลือกที่จะฟังเสียงสนทนากับคู่สนทนาในขณะนี้ได้ ส่วนการรับรู้ของเด็กออทิสติกนั้น
 ไม่สามารถแยกเป็นส่วน ๆ และไม่สามารถเลือกที่จะรับรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ จึงทำให้เด็กออทิสติก
 รับรู้ด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพร้อม ๆ กัน

ดังนั้นการฝึกให้เด็กออทิสติกให้มีความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหว
 ของลูกตา ทำให้เด็กมีพัฒนาการจ้องมอง มองตามบุคคลและสิ่งของวัตถุได้ นอกจากนี้ยังช่วยให้
 เด็กเกิดการเรียนรู้ถึงปฏิกิริยาอัตโนมัติเกี่ยวกับการทรงท่า การควบคุม ท่าทาง ความสมดุลของ
 ร่างกายในท่าต่าง ๆ ความตึงตัวปกติของกล้ามเนื้อ และการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่ด้านดึงดูดโลก
 ทำให้เด็กมีพัฒนาการและแยกแยะการรับรู้ได้อย่างชัดเจนและควบคุมได้ (สร้อยสุดา วิทยากร,
 2544, หน้า 47-50)

สรุปจากความหมายข้างต้นได้ว่าเด็กออทิสติกมีระดับความสนใจและการรับรู้
 ที่แตกต่างกัน และสนใจเฉพาะสิ่งที่ตนเองต้องการในขณะนั้นเท่านั้น เช่น สนใจสิ่งที่เคลื่อนไหว
 สนใจเสียงผู้อื่นที่กำลังพูดด้วย แต่ไม่เข้าใจในเรื่องที่สนทนา หรือไม่รับรู้ในสิ่งสำคัญที่เกิดขึ้น
 หรือบางคนรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ไม่สามารถแยกแยะและเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ จึงเกิดปัญหา
 ตัวอย่างเช่น เมื่อเรียกชื่อไม่ยอมหันมาตามเสียงเรียก เพราะอาจมีเสียงอื่น ๆ ในสิ่งแวดล้อมขณะนั้น
 เกิดขึ้นพร้อมกัน และบางคนสนใจในสิ่งที่ตนเองสนใจเท่านั้น

ในการศึกษานี้ พบว่าระดับความสนใจของเด็กจะเกิดขึ้นได้ต้องเป็นสิ่งที่มีความ
 ลักษณะดึงดูดความสนใจ อาจจะเป็นของเล่นที่มีลักษณะเคลื่อนไหวหมุน หรือเป็นไฟกระพริบ
 ซึ่งจะให้ความสนใจการมองเป็นพิเศษจะช่วยให้การมองเพิ่มขึ้น เมื่อเด็กมีการมองอย่างมี
 จุดมุ่งหมายแล้ว เด็กจะเกิดการเรียนรู้ได้อย่างอื่นได้มากยิ่งขึ้น

การฝึกมองร่วมกัน

ในการฝึกการมองร่วมกันนั้นต้องใช้สื่อที่เป็นวัตถุและการกระตุ้นจากผู้ฝึก ดังการฝึกในแต่ละครั้งผู้ฝึกเป็นผู้ใช้สื่อและยังเป็นผู้กระตุ้นพร้อมกันไปด้วย ซึ่งในการร่วมใจให้ความสนใจในวัตถุหรือเหตุการณ์ที่ต้องการให้เด็กสนใจจะก่อให้เกิดผลด้วยการเสริมแรง และขึ้นอยู่กับระดับของการกระตุ้นจากผู้ฝึกที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งการกระตุ้น โดยผู้ใหญ่เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าผู้ใหญ่ให้ความสนใจในเหตุการณ์และไม่จำเป็นต้องมุ่งสนใจที่เด็ก การกระตุ้นจากผู้ใหญ่ออย่างต่อเนื่องทันทีทันใด มีความเชื่อมโยงกับพฤติกรรม และกระตุ้นอย่างมีเงื่อนไขให้เกิดการมองร่วมกัน (Dube, 2004, p.199)

ในการศึกษารุ่นนี้ผู้ศึกษาเป็นตัวกระตุ้นพร้อมทั้งการใช้วัตถุหรือสิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะดึงดูดความสนใจเพื่อเพิ่มความสนใจของน้องหนึ่งให้เกิดพฤติกรรมการมองร่วมกันกับผู้ฝึกเพิ่มมากขึ้น

การวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ (Applied Behavior Analysis : ABA)

ความหมายการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์

การวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ (Applied Behavior Analysis: ABA) เป็นการนำวิธีการปรับพฤติกรรมมาใช้ในการฝึกและเหมาะสมอย่างยิ่งในการปรับพฤติกรรมของเด็กออทิสติก วิธีนี้พัฒนาขึ้นมาโดย Ivan Lovass ศึกษาที่มุ่งทำความเข้าใจธรรมชาติของพฤติกรรม เพื่อจะสามารถทำนายพฤติกรรม และอาจจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ Alberto and Troutman, (1995, p. 42; Goodwin, 1995, p. 314) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ เป็นการปรับพฤติกรรมของเด็กออทิสติก โดยการใช้เทคนิคแบบ Applied Behavior Analysis หรือใช้ชื่อย่อว่า ABA หรือเป็นการนำวิธีปรับพฤติกรรมมาใช้ในการสอนเด็ก ซึ่งผดุง อารยะวิญญู (2546, หน้า 73) ได้อธิบายถึงเทคนิควิธีนี้จะแยกทักษะใหญ่ออกเป็นทักษะย่อย ๆ หลายทักษะ จะเริ่มสอนทักษะย่อย ๆ เหล่านั้น อย่างเข้มข้นทีละทักษะตามลำดับ เมื่อเด็กเกิดทักษะแรกแล้ว จึงฝึกทักษะต่อไป ในขั้นสุดท้ายจึงนำทักษะย่อย ๆ เหล่านั้นรวมกันเข้าเป็นทักษะใหญ่ จึงทำให้เด็กเกิดทักษะสำคัญได้นอกจากนี้ อูมาพร ตรังคสมบัติ (2545, หน้า 198) ได้กล่าวว่าเป็นการปรับพฤติกรรมของเด็กออทิสติก ที่ควรวิเคราะห์ คือ ABC

A = Antecedent อะไรนำมาก่อนหรือกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม

B = Behavior พฤติกรรมที่เกิดขึ้นคืออะไร

C = Consequence ผลลัพธ์ที่ตามมาคืออะไร

กล่าวโดยสรุปการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ หมายถึง การนำวิธีปรับพฤติกรรม มาประยุกต์ใช้ในการฝึกมองร่วมกันระหว่างน้องหนึ่งกับผู้ศึกษา ของ Ivan Lovass ที่ประยุกต์ มาจากหลักการพื้นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขการกระทำของสกินเนอร์

จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์

ผดุง อารยะวิญญู (2546, หน้า 73) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการวิเคราะห์ พฤติกรรมประยุกต์ คือ การสร้างเสริมพฤติกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก เช่น การมองหน้า การปฏิบัติตามคำสั่ง การเลียนแบบและ/หรือลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง เช่น การแสดง อารมณ์เกรี้ยวกราด การกรี๊ดร้อง การทำร้ายตนเอง

การสร้างเสริมพฤติกรรมใหม่ และการลดพฤติกรรมเก่าจะดำเนินไปอย่างเป็นขั้นตอน มีการฝึกอย่างสม่ำเสมอ และใช้เทคนิควิธีการหลายวิธี

ในการศึกษารุ่นนี้เป็นการสร้างเสริมพฤติกรรมใหม่ให้ดีขึ้น ในการฝึกมองร่วมกัน ระหว่างน้องหนึ่งกับผู้ศึกษา

ประโยชน์ของการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์

การวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ มีประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างพฤติกรรมใหม่ ให้เกิดขึ้น และเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เด็กหลายคนลดพฤติกรรมการกรี๊ดร้องลงหลังได้รับการปรับพฤติกรรม เด็กหลายคนใช้ห้องเป็นหลังจากได้รับการฝึก โดยใช้เทคนิคนี้ไม่ว่าจะเป็น การสร้างพฤติกรรมใหม่ให้เกิดขึ้น หรือลดพฤติกรรมเก่าที่ไม่พึงประสงค์ลง วิธีการวิเคราะห์ พฤติกรรมประยุกต์ มีประโยชน์อย่างยิ่ง

ประโยชน์ของการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ ได้รับการยอมรับมาเป็นเวลานานแล้ว โลวาสส์ (Lovass) ได้พัฒนาเทคนิคนี้ โดยอาศัยทฤษฎีการวางเงื่อนไข (Operant Conditioning) ของ Skinner และเทคนิคนี้ได้พัฒนาเรื่อยมา (ผดุง อารยะวิญญู, 2546, หน้า 74)

ในการศึกษารุ่นนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าการนำเอา วิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์มาใช้ ในการแก้ไขปัญหาคาการไม่สบตาและการไม่ยอมหันมาตามเสียงเรียกชื่อของน้องหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีการ สร้างพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์คือให้หันมาตามเสียงเรียกชื่อและมองร่วมกันกับผู้สนทนา และ ยังนำมาใช้ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์คือการเหมินเฉยไม่สนใจในสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยหลักของ ทฤษฎีทางพฤติกรรมและการเรียนรู้ และการกระตุ้นพัฒนาการของเด็กออทิสติกในด้านการมอง อย่างมีความหมายร่วมกัน

พฤติกรรมที่ควรแก้ไข

เด็กออทิสติกมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หลายอย่าง จึงควรนำวิธีการวิเคราะห์ พฤติกรรมประยุกต์มาใช้ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และสร้างเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ขึ้นมาใหม่ (ผดุง อารยะวิญญู, 2546, หน้า 75)

โดยพฤติกรรมที่สามารถนำการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์มาใช้อาจได้แก่

- การมองหน้า
- การปฏิบัติตามคำสั่ง
- การกรีดร้อง
- พฤติกรรมก้าวร้าว เช่น ตี ชก ต่อย กัด ผลัด เตะ ดึงผม ผู้อื่น
- พฤติกรรมการทำร้ายตนเอง เช่น การกัดหลังมือตนเอง การโขกศีรษะด้วยมือ
- การโขกศีรษะกับ โต๊ะหรือฝาผนัง
- พฤติกรรมไม่เหมาะสมในห้างสรรพสินค้าหรือภัตตาคาร
- การไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง
- ตกใจมากเมื่อได้ยินเสียงบางอย่าง
- ตกใจมากหรือหวาดกลัวเมื่อมองเห็นวัตถุบางอย่าง
- พฤติกรรมการใช้ห้องน้ำอย่างถูกวิธี
- การสอนให้รู้จัก สี ขนาด รูปทรง
- การพูด
- การเคี้ยวปาก กัดฟันหรือเคี้ยวของบางอย่างในปาก
- การเลียนแบบพฤติกรรมผู้อื่น
- การแยกตัว
- การไม่อยู่นิ่ง
- การเล่นของเล่นตามลำพัง
- พฤติกรรมการกระตุ้นตนเอง
- การเปล่งเสียงพูดที่ไม่เป็นภาษา สื่อสารไม่ได้ คนอื่นไม่เข้าใจ
- การอาเจียน
- ทักษะทางสังคม

ในการศึกษารุ่นนี้ ผู้ศึกษาจะปรับพฤติกรรมที่ไม่มองร่วมกันในเด็กออทิสติก ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งจะนำวิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์มาช่วยเหลือในการฝึกมองร่วมกันในเด็กออทิสติกต่อไป

วิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์

ผดุง อารยะวิญญู (2546, หน้า 76-77) ได้กล่าวถึง การวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ ประกอบด้วยวิธีการ 3 ขั้นตอนคือ การประเมินพฤติกรรม การให้ความช่วยเหลือและการลงไว้ซึ่งพฤติกรรม (ใหม่) ดังจะกล่าวถึงโดยละเอียด คือ

1. การประเมินพฤติกรรม (Behavior Assessment)

ก่อนจะลงมือช่วยเหลือเด็ก จะต้องมีการประเมินพฤติกรรมของเด็กเสียก่อนว่า พฤติกรรมใดบ้างที่เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข และเลือกว่าจะแก้ไขพฤติกรรมใดบ้าง ในขั้นตอนมี ขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

1.1 กำหนดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไข และกำหนดเป็น วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1.2 กำหนดเส้นฐาน (Baseline) เป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กว่า เกิดขึ้นบ่อยเพียงใด มีความรุนแรงหรือไม่ เช่น เด็กส่งเสียงกรี๊ดร้องวันละ 5 ครั้ง เด็กให้ความสนใจต่อกิจกรรมเพียง 2 นาที เด็กตะโกนด้วยเสียงที่ดังมาก ข้อมูลดังกล่าวอาจบันทึกในรูปแบบ เพื่อให้ง่ายแก่การเข้าใจ หลังจากบันทึกพฤติกรรมของเด็กได้แน่ชัดแล้ว จึงเริ่มลงมือให้ความช่วยเหลือต่อไป

2. การให้ความช่วยเหลือ (Intervention)

เป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการลด พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลงหรือสร้างเสริมพฤติกรรมใหม่ โดยการใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้ เด็กเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น

2.1 แรงเสริมเชิงบวก (Positive Reinforcement) เป็นการให้สิ่งที่ดีที่เด็กพึงพอใจ เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในขั้นแรก แรงเสริมอาจเป็นอาหาร และควรเป็นอาหาร ที่เด็ก (แต่ละคน) ชอบ เช่น ลูกก็ โปกก็ เอ็มแอนเอ็ม มันฝรั่ง ไอศกรีม ลูกกวาด หรือเป็นคำชม เช่น ดี ดีมาก เยี่ยม ใช้ได้หรืออาจเป็นการแตะไหล่และหลัง โอบกอด

2.2 การชี้แนะ (Prompting) เป็นการช่วยเหลือเด็กให้ริเริ่มพฤติกรรมใหม่ หรือ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยครูเพียงช่วยเริ่มต้นให้เท่านั้น พฤติกรรมที่เหลือเด็กจะต้องทำเอง ในการพูด ครูอาจบอกแนวทางเบื้องต้นให้พอเด็กเข้าใจและเกิดแนวทางแล้ว เด็กจะแสดง พฤติกรรมนั้น ๆ ได้ และมีการชี้แนะมีหลายอย่าง เช่น

2.3 การชี้แนะด้วยการพูด (Verbal Prompt) เป็นการชี้แนะคำตอบให้แก่เด็ก ด้วยวาจา โดยครูเริ่มต้นให้ เพื่อให้เด็กตอบได้

2.4 การชี้แนะทางร่างกาย (Physical Prompt) เช่น ครูบอกให้เด็กยกมือขึ้น เด็กไม่ยก ครูพูดว่า ยกมือทำอย่างนี้ ครูยกมือขึ้นให้ดูเป็นตัวอย่างแล้วให้เด็กปฏิบัติตาม

2.5 การชี้แนะด้วยตำแหน่ง (Positional Cue) เป็นการวางสิ่งของไกลตัวเด็ก เพื่อเด็กจะได้แตะ หยิบ หรือจับได้ง่าย หากวางสิ่งของไว้ห่างจากตัวเด็กเกินไป เด็กอาจไม่ให้ความสนใจ

2.6 การชี้แนะที่ดีจะต้องตามด้วยการให้แรงเสริม เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมได้ดีขึ้น ครูลดการชี้แนะลงทีละน้อย จนไม่เหลือการชี้แนะอีกเลย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะนำวิธีการให้ความช่วยเหลือ โดยการใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือเด็กออกนอกติดในการปรับพฤติกรรมการไม่มองร่วมกันให้สนใจได้ดีขึ้น

3. การคงไว้ซึ่งพฤติกรรม (Maintenance)

เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้แล้ว หรือลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้แล้ว ครูจำเป็นต้องให้เด็กแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นต่อเรื่อย ๆ มิให้เด็กกลับไปแสดงพฤติกรรมเดิมอีก จึงจำเป็นต้องมีการบันทึกพฤติกรรมของเด็กไปอีกระยะหนึ่งว่าพฤติกรรมนั้นคงที่หรือยัง หากยังไม่คงที่ครูจะต้องทดลองใช้วิธีการแก้ไขพฤติกรรมซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2526, หน้า 84- 87) ได้กล่าวถึงการคงไว้ซึ่งพฤติกรรมที่ได้รับการปรับแล้ว พฤติกรรมที่ได้รับการปรับแล้วนั้นจะมีแนวโน้มที่จะกลับไปสู่ลักษณะของพฤติกรรมเดิมอีก แต่ก็มีพฤติกรรมบางอย่างที่ภายหลังจากการปรับพฤติกรรมแล้วนั้นจะยังคงอยู่และพัฒนาไปเรื่อย ๆ จากสาเหตุดังนี้

1. พฤติกรรมที่ได้รับการปรับแล้ว เป็นพฤติกรรมที่อยู่ภายใต้ตัวเสริมแรงที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อม เช่น พฤติกรรมการอ่านหนังสือและทำการบ้าน พฤติกรรมนี้จะมีผลต่อผลการเรียนของเด็กโดยตรง ซึ่งเมื่อเด็กสามารถสอบได้คะแนนดี อาจจะได้รับแรงเสริมจากโรงเรียนหรือจากเพื่อนและผู้ปกครอง แรงเสริมเหล่านี้มีอยู่ในสภาพแวดล้อมของเด็กอยู่แล้ว เป็นผลทำให้เด็กยังคงขยันอ่านหนังสือ และทำการบ้านตลอดเวลา

2. กิจกรรมที่กระทำอยู่นั้นเป็นตัวเสริมแรงอยู่ในตัวของมันเอง ซึ่งกิจกรรมอาจให้ความสนุกสนานและความพึงพอใจให้แก่ผู้กระทำได้ เช่น กิจกรรมการเล่นกีฬา และกิจกรรมการอ่านหนังสือ

3. แม้ว่าจะถอดการใช้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมไปแล้วอาจจะพบได้ว่า ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดอาจจะปรับพฤติกรรมตนเองให้เข้ากับสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้ เช่น การที่ครูเคยดูและตักเตือนนักเรียนในการที่นักเรียนกระทำพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาในห้องเรียน (ส่งเสียงรบกวน เข้าชั้นเรียนสาย) เมื่อใช้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมแล้ว พฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียนดีขึ้น ครูสบายใจมากขึ้น ยิ้มแย้มแจ่มใส และให้ความสนใจนักเรียนมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมของครูได้เปลี่ยนไปแล้ว ซึ่งเป็นผลทำให้พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของนักเรียนนั้นคงที่ต่อไปแม้ว่าจะถอดโปรแกรมแล้ว

แต่ในกรณีที่พฤติกรรมมีแนวโน้มที่จะกลับไปสู่พฤติกรรมเดิมภายหลังจากที่ทำการถอดถอน โปรแกรมการปรับพฤติกรรม ผู้ศึกษาต้องเตรียมแผนการที่จะทำให้พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นคงอยู่แม้ว่าจะถอด อาจจะทำได้ดังต่อไปนี้

1. เปลี่ยนมาใช้ตัวเสริมแรงที่มีอยู่ในสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ คำพูด ท่าทาง และสีหน้า ผู้ศึกษาต้องใช้แรงเสริมทางสังคมคู่กับตัวเสริมแรงที่อยู่ในโปรแกรมหลังจากนั้น จึงค่อย ๆ ถอดตัวเสริมเรงนั้นออกและใช้ตัวเสริมแรงทางสังคมแทน
 2. ฝึกญาติหรือผู้ใกล้ชิดกับผู้ที่ถูกปรับพฤติกรรมให้สามารถใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรมอย่างง่าย ๆ ได้ เพื่อที่ว่าจะได้นำมาใช้กับผู้ที่ถูกปรับพฤติกรรมแล้วให้คงพฤติกรรม
 3. ค่อย ๆ ถอดเงื่อนไขผลกระทบ ในกรณีนี้อาจทำได้โดยการที่เมื่อพบว่าพฤติกรรมของผู้ที่ได้รับการปรับพฤติกรรมแล้วนั้น แสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนาตลอดเวลาแทน
 4. ใช้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเดียวกันนั้นในสภาพที่แตกต่างกันออกไป เช่น การปรับพฤติกรรมการพูดปด ครูอาจจะปรับพฤติกรรมนี้ที่โรงเรียน แต่ว่าพฤติกรรมนี้อาจเกิดขึ้นที่บ้านได้ จึงต้องหาทางปรับพฤติกรรมการพูดปดที่บ้านด้วยจะช่วยให้พฤติกรรมที่ปรับแล้วนั้นคงอยู่นานขึ้น
 5. ใช้ตารางการเสริมแรง พฤติกรรมใดที่ได้รับการเสริมแรงทุกครั้งจะช่วยให้พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จากนั้นค่อย ๆ เปลี่ยนมาเป็นการเสริมแรงแบบบางครั้งบางคราว จะทำให้พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปแล้วนั้นคงอยู่เป็นระยะเวลาอันยาวนาน
 6. ยืดช่วงเวลาของการให้การเสริมแรงให้ห่างออกไป โดยปกติแล้วการเสริมแรงที่ให้ผลดีที่สุดคือการให้การเสริมแรงทันทีที่พฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้น แต่ถ้าพฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้นจนเป็นสิ่งปกติแล้ว ควรที่จะทำการยืดช่วงเวลาของการให้การเสริมแรงให้ห่างออกไป
 7. ใช้ขบวนการควบคุมตนเอง ความจริงแล้วเป้าหมายหลักของการปรับพฤติกรรมคือการสอนให้คนเรารู้จักการควบคุมตนเอง สามารถที่จะเลือกผลกระทบในสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งถ้าคนเราสามารถที่จะควบคุมตนเองได้แล้ว โปรแกรมการปรับพฤติกรรมไม่จำเป็นที่จะต้องใช้อีกต่อไป
- ดังนั้นสรุปได้ว่า ขั้นตอนของการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์มีอยู่ด้วยกัน 3 ขั้นตอนที่สำคัญคือ 1) การประเมินพฤติกรรม โดยการกำหนดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และการกำหนดเส้นฐาน 2) การให้ความช่วยเหลือซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด็ก โดยการใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น แรงเสริมทางบวกและการชี้แนะเป็นต้น ส่วนข้อที่ 3) การคงไว้ซึ่งพฤติกรรม เป็นขั้นตอนที่ต้องการให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อไป โดยไม่มีการเสริมแรง แต่ถ้าเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์กลับมาก็ต้องใช้การปรับพฤติกรรมอีกครั้ง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำวิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ในขั้นตอนแรก คือ การประเมินพฤติกรรมเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมที่มีปัญหา โดยเรียงลำดับว่าพฤติกรรมใด เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ที่ต้องการการแก้ไขเร่งด่วนและทำการบันทึกความถี่ของพฤติกรรมดังกล่าวและนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องการแก้ไขและพัฒนา และในระยะที่สองคือ คิดค้นวิธีการ กิจกรรมที่นำมาช่วยเหลือแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ซึ่งใช้เทคนิควิธีการที่เหมาะสมกับความสามารถของเด็กมาปรับพฤติกรรม จากนั้นเข้าสู่ระยะที่สาม คือ การคงไว้ซึ่งพฤติกรรม ซึ่งอยู่ในระยะถดถอยเสริมหรือโปรแกรมการปรับพฤติกรรม หรือระยะหลังการทดลอง

การปรับพฤติกรรม

ความหมายการปรับพฤติกรรม

กระทรวงสาธารณสุข (2548, หน้า 1) ได้กล่าวว่า การปรับพฤติกรรมเป็นการประยุกต์หลักของพฤติกรรม และหลักของการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น โดยใช้กับพฤติกรรมที่สามารถสังเกตและวัดได้ การปรับพฤติกรรมเป็นวิธีหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการช่วยเหลือเด็กออทิสติก ใช้เพื่อปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กให้ลดลง รวมถึงการสร้างพฤติกรรมใหม่และส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีอยู่แล้วคงอยู่หรือเพิ่มมากขึ้น

Eysenck (1952) ได้ให้ความหมายว่าไว้ การปรับพฤติกรรมเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ต้องทดสอบได้ (Testable) และการทดสอบนั้นต้องทดสอบความเท็จจริงได้ (Falsifiable) และต้องสามารถทดสอบความแม่นยำ (Precision) ได้ด้วยการทดลอง

Kalish (1981) กล่าวว่า การปรับพฤติกรรมเป็นการนำเอาหลักการแห่งพฤติกรรม (Behavior Principles) มาประยุกต์ใช้เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้หลักการแห่งพฤติกรรม หมายถึง หลักการที่ครอบคลุมทั้งแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขและแนวคิดทางจิตวิทยาต่าง ๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์เข้ามาประยุกต์ใช้ได้

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540, หน้า 19) ได้ให้ความหมายของการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) หมายถึง การประยุกต์หลักการพฤติกรรม หรือ หลักการเรียนรู้ เพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรม โดยเน้นที่พฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้หรือวัดได้เป็นสำคัญ และมีความเชื่อพื้นฐานว่าพฤติกรรมปกติและไม่ปกติ พัฒนามาจากหลักการเรียนรู้ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมก็เปลี่ยนแปลงได้โดยอาศัย หลักการเรียนรู้เช่นเดียวกัน

นวลณี ประเสริฐสุข (2550, หน้า 1) ได้กล่าวว่า การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) เป็นการนำหลักการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มหรือ การเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่

จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปความหมายการปรับพฤติกรรมได้ว่าเป็นการประยุกต์พฤติกรรมและหลักการเรียนรู้ เพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไข พฤติกรรม โดยเน้นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นหรือวัดได้เป็นสำคัญ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ปรับพฤติกรรมเด็กออทิสติกเมื่อเรียกชื่อไม่หันมาสบตา ให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นี้ลดลง และสร้างพฤติกรรมใหม่คือให้หันมาและสบตาเมื่อผู้ศึกษาเรียกชื่อ

ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ

เด็กออทิสติกที่มีพัฒนาการล่าช้าทางสังคม การสื่อความหมายและจินตนาการ มีการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเด็กในวัยเดียวกัน ซึ่งมักพบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในเด็กออทิสติกได้บ่อย มีการกระทำซ้ำ ๆ ไม่สบตา มีความล่าช้าทางการพูด การแยกตัว หรือการมีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสมกับคนอื่น และหากปล่อยทิ้งไว้โดยไม่ได้รับการแก้ไขจะส่งผลต่อการเรียนรู้และการปรับตัวในสังคมเด็กในอนาคตได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำแนวคิดหรือทฤษฎีมาใช้ในการปรับพฤติกรรมของเด็กด้วย

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540, หน้า 9) ได้แนวคิดในการปรับพฤติกรรมของนักปรับพฤติกรรมกลุ่มวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ (Applied Behavior Analysis) กลุ่มนี้เป็นไปตามแนวคิดของสกินเนอร์ (B.F. Skinner) ซึ่งใช้หลักการและกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขผลกรรม (Operant Conditioning) และสิ่งที่ศึกษาจะต้องเป็นพฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) เท่านั้นจึงจะยอมรับได้ว่าเป็นการศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ยังเน้นวิธีการศึกษาโดยการศึกษาตัวอย่าง (Subject) เป็นรายบุคคล การวัดซ้ำอย่างมีความเป็นปรนัยภายใต้การควบคุมเงื่อนไขต่าง ๆ ใด้อย่างดี และวิธีของสกินเนอร์ จึงเป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงการทดลอง (Experimental Analysis of Behavior) หรือการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ (Applied Behavior Analysis) และทฤษฎีการเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไขผลกรรมของสกินเนอร์ มีผลต่อทางการจิตวิทยาอย่างมาก แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้มีอยู่ว่าพฤติกรรม เป็นผลของสิ่งแวดล้อม คือ พฤติกรรมจะเพิ่มขึ้นเนื่องจากผลการได้รับการเสริมแรง และพฤติกรรมจะอ่อนลงเนื่องจากผลการลงโทษ

จากแนวคิดและทฤษฎีของสกินเนอร์กล่าวว่า พฤติกรรมใด ๆ ก็ตามถ้าได้รับการเสริมแรง พฤติกรรมนั้นมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นซ้ำอีก ส่วนพฤติกรรมใดที่ไม่ได้รับการเสริมแรง พฤติกรรมนั้น จะมีแนวโน้มที่จะค่อย ๆ เลือนไปจนกระทั่งหายไปในที่สุด (เดมส์คีย์ คทวนิช, 2547, หน้า 179) และการเรียนรู้เกิดจากการที่บุคคลได้มีการกระทำแล้วได้รับการเสริมแรง (มาลี จุฑา, 2544, หน้า 113)

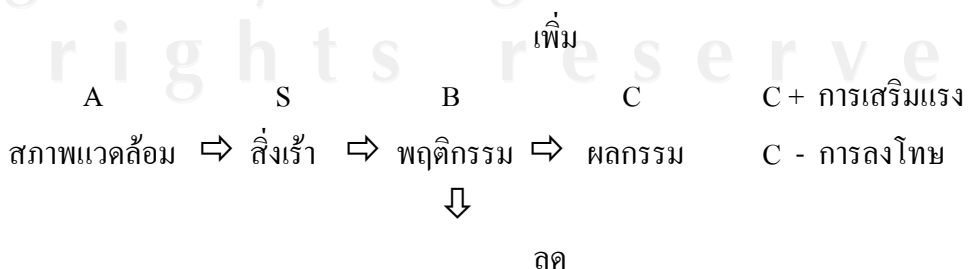
สรุปได้ว่าการเรียนรู้เพื่อสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์สำหรับเด็กออทิสติกนั้น ควรได้รับการเสริมแรงทันทีและมีการฝึกซ้ำ ๆ จึงจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีการพัฒนาที่ดีขึ้น จากเดิมได้ในงานศึกษานี้

ทั้งนี้ผู้ศึกษาเลือกใช้การวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์เป็นวิธีการหลักในการศึกษาดังนั้นการนำหลักทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำมาใช้เป็นพื้นฐานในการปรับพฤติกรรม และเลือกใช้หลักการ กระบวนการและเทคนิควิธีการตามหลักทฤษฎี ได้แก่ การเสริมแรงทางบวก โดยสิ่งที่เด็กพึงพอใจและการชี้แนะทางวาจามาใช้เป็นเทคนิคร่วมในการปรับพฤติกรรม เนื่องจากเทคนิคที่เลือกมานี้เป็นเทคนิคที่ไม่มีกระบวนการอันซับซ้อน วิธีการใช้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะความบกพร่อง สภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนภายใต้หลักการที่ควรคำนึงถึงในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning)

หลักการเรียนรู้ตามแนวความคิดของทฤษฎี การวางเงื่อนไขแบบการกระทำนั้น มีความเชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลพวงเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม พฤติกรรมที่เกิดขึ้นของบุคคลจะแปรเปลี่ยนไปเนื่องมาจากผลกรรม ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมนั้น สกินเนอร์ (Skinner) ให้ความสนใจกับผลกรรม 2 ประเภท ผลกรรมที่เป็นตัวเสริม (Reinforcer) ทำให้พฤติกรรมที่บุคคลกระทำอยู่นั้นมีอัตรากระทำเพิ่มมากขึ้นและผลกรรมที่เป็นตัวลงโทษ (Punisher) ที่ทำให้พฤติกรรมที่บุคคลกระทำนั้นยุติลง จากแนวคิดดังกล่าวสามารถแสดงเป็น แผนภูมิ 1 ได้ดังนี้

แผนภูมิ 1 แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม พฤติกรรม และผลกรรม

- A คือ สภาพแวดล้อม (Antecedents)
- S คือ สิ่งเร้า (Stimulus)
- B คือ พฤติกรรมอันเป็นผลเนื่องมาจากสิ่งเร้า (Behavior)
- C คือ ผลกรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยที่ (Consequence)
- C+ จะหมายถึงผลกรรมที่ผู้แสดงพฤติกรรมเกิดความพึงพอใจ
- C- จะหมายถึงผลกรรมที่ผู้แสดงพฤติกรรมไม่พอใจ

จากแผนภูมิ 1 แสดงว่าในสภาพแวดล้อมมีสิ่งเร้าที่เร้าให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรม หรือมีการตอบสนองแล้วมีผลกรรมเกิดขึ้น ผลกรรมที่เกิดขึ้นนี้ถ้าเป็นผลกรรมที่ให้อินทรีย์เกิดความพอใจหรือเป็นผลทางบวก อินทรีย์จะมีแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมดังกล่าวเพิ่มขึ้น แต่หากผลกรรมที่เกิดขึ้น ทำให้อินทรีย์เกิดความไม่พอใจ ถือเป็นผลกรรมทางลบ หรือผลกรรมลงโทษแนวโน้มที่อินทรีย์จะแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ จะลดลง แสดงให้เห็นว่าผลกรรมหรือผลที่เกิดจากการกระทำของอินทรีย์นั้นมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรม หรือการตอบสนองของอินทรีย์ อีกทั้งทำให้อินทรีย์เกิดการเรียนรู้ที่จะควบคุม (Control) พฤติกรรมของตนเองซึ่งการควบคุมในที่นี้ จะหมายถึง การทำให้เกิดหรือไม่ให้เกิดปรากฏการณ์หนึ่งตามความต้องการ ดังนั้นผลกรรมในอดีตจนถึงปัจจุบันจึงเป็นตัวควบคุมการเกิดพฤติกรรมในอนาคต โดยผลกรรมทางบวกเป็นการเพิ่มความถี่ของการเกิดพฤติกรรม ส่วนผลกรรมทางลบหรือผลกรรมลงโทษเป็นการลดความถี่ของการเกิดพฤติกรรม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลกรรมที่บุคคลได้รับในครั้งก่อน เมื่อลักษณะดังนี้เกิดขึ้นก็แสดงว่าบุคคลได้เรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับผลกรรมแล้ว (สม โภชน์ เอี่ยมสุภายิต, 2536, หน้า 32)

เทคนิคการปรับพฤติกรรม

อุ๋นเรื่อน อำไพพัศตร์ (2540, หน้า 13) ได้กล่าวไว้ว่าการปรับพฤติกรรมเป็นเทคนิค ซึ่งมีจุดมุ่งหมายของการเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ไปในทางที่มีผลดีขึ้น วิธีดำเนินการนี้ใช้ได้ทั้งในการพัฒนาพฤติกรรมให้เป็นไปตามต้องการและทั้งส่งเสริมพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการซึ่งสามารถจัดหรือลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาลงและเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงปรารถนาให้เข้มแข็งขึ้น

เทคนิคการปรับพฤติกรรมมีพื้นฐานมาจากแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้และหลักพฤติกรรมในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง สิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นที่มีอิทธิพลต่อการตอบสนอง และผลที่เกิดตามมาภายหลังการตอบสนองทำให้พฤติกรรมการตอบสนองเพิ่มพลังขึ้น เรียกว่า “การเสริมแรง”

การเสริมแรง (Reinforcement)

การเสริมแรง คือ การที่ทำให้พฤติกรรมของอินทรีย์เพิ่มขึ้น อันเป็นผลเนื่องมาจากการได้รับผลที่เกิดตามมาที่น่าพึงพอใจ

พฤติกรรม► ได้รับรางวัล► พฤติกรรมเพิ่มขึ้น

สิ่งที่ทำให้พฤติกรรมเพิ่มขึ้น เรียกว่า “ตัวเสริมแรงทางบวก” ซึ่งมีดังนี้คือ

1. ตัวเสริมแรงปฐมภูมิ (Primary Reinforcers) หรือตัวเสริมที่ไม่ต้องวางเงื่อนไข มีคุณสมบัติเป็นตัวเสริมแรงด้วยตัวของมันเอง และสามารถสนองความต้องการของอินทรีย์ได้โดยตรง ไม่ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ได้แก่
 - อาหาร : ขนม เครื่องดื่ม ผลไม้ ฯลฯ
 - สิ่งของ : ของใช้ ของเล่น ฯลฯ
 - กิจกรรม : การเล่น การบันเทิง กีฬา การทำงาน ฯลฯ
2. ตัวเสริมแรงทุติยภูมิ (Secondary Reinforcers) หรือตัวเสริมแรงที่มีเงื่อนไข สามารถเอามาแลกเปลี่ยนเป็นตัวเสริมแรงปฐมภูมิได้ ตัวเสริมแรงนี้ได้แก่ เบี้ย เต็ม ดาว คะแนน แสตมป์ และ คุปอง
3. ตัวเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcers) เป็นรางวัลทางสังคม ได้แก่ การยอมรับ การชมเชย ความสนใจ การสัมผัส ซึ่งได้รับจากบุคคลอื่น
4. ตัวเสริมแรงภายใน (Intrinsic Reinforcers) ตัวเสริมแรงที่เกิดจากภายในตัวเอง ได้แก่ ความรู้สึกร่าเริง ความสุข ความภูมิใจ ฯลฯ

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าตัวเสริมแรงทางบวกมีผลทำให้พฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงนั้นมีความถี่เพิ่มขึ้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้ตัวเสริมแรงทางสังคมและตัวเสริมแรงที่ไม่ต้องวางเงื่อนไขสามารถสนองความต้องการได้โดยตรง ไม่ต้องอาศัย กระบวนการที่ซับซ้อน เป็นของที่ชอบ ประเภทขนม เพราะเป็นตัวเสริมแรงที่มีคุณค่า สามารถนำไปเป็นรางวัลจะช่วยเพิ่มพฤติกรรมมองเห็นของน้องหนึ่งได้

หลักของการให้เสริม

1. Immediately ให้การเสริมแรงทันทีหลังจากมีพฤติกรรมที่เหมาะสมเกิดขึ้น จึงจะทำให้พฤติกรรมที่ต้องการเกิดขึ้นอีก ถ้าการให้เสริมช้าเกินไปจะทำให้การเสริมไม่ค่อยได้ผล เพราะการเสริมแรงที่ช้าเกินไป อาจจะไปเสริมแรงพฤติกรรมที่ไม่ต้องการซึ่งอาจจะเกิดขึ้นระหว่างนั้นโดยบังเอิญ รางวัลที่เราให้ทันทีถึงแม้จะเป็นของเพียงเล็กน้อยก็ยังได้ผลดีกว่าของจำนวนมากที่เราให้ช้าเกินไป ดังนั้น ครูผู้สอนหรือผู้ศึกษาจะต้องรู้จักสอดแทรกการเสริมแรงให้ถูกต้อง คือ เมื่อเห็นว่ามีพฤติกรรมที่ดีก็ควรให้ทันที

2. Frequency (บ่อยครั้ง) ให้การเสริมแรงทุกครั้งที่มีพฤติกรรมที่ต้องการเกิดขึ้นในระยะแรก ๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการบ่อยขึ้น และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เร็วขึ้น
3. Intermittent (บางครั้งบางคราว) เมื่อพฤติกรรมที่ต้องการเกิดขึ้นสม่ำเสมอแล้ว จึงให้เสริมเป็นครั้งคราว คือไม่ให้ทุกครั้งเหมือนในระยะแรก ๆ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมยังคงอยู่ต่อไป และเมื่อค่อย ๆ พัฒนาพฤติกรรมขึ้นทีละน้อย เมื่อเกิดการเรียนรู้แล้วก็ไม่จำเป็นต้องให้การเสริมแรงทุกครั้ง โดยการให้เสริมบ้างเป็นครั้งคราว ช่วงระยะเวลาเวลานี้ไม่จำเป็นต้องกำหนดตายตัว เพื่อไม่ให้บุคคลเรียนรู้ว่าครั้งที่เท่าไรจึงจะได้รับรางวัล นอกจากนี้การให้เสริมเป็นครั้งคราวนี้ช่วยป้องกันไม่ให้ผู้ได้รับเกิดความเบื่อหน่าย ถ้าเด็กเบื่อของที่ให้เป็นรางวัล พฤติกรรมที่เราต้องการก็จะลดลงอีก
4. ให้เสริมที่เป็นอาหารหรือสิ่งของควบคู่กับการให้เสริมทางสังคมทุกครั้ง ถึงแม้จะลดการให้ตัวเสริมแรงอื่น ๆ ก็ยังคงต้องให้เสริมทางสังคมอยู่ต่อไป (อุ้น เรือน อำไพพิศร์, 2540, หน้า 13-14)

ดังนั้นสรุปได้ว่าหลักของการให้เสริมมี 4 ชั้น คือ 1) การให้เสริมทันทีหลังจากมีพฤติกรรมที่เหมาะสมเกิดขึ้น 2) ให้การเสริมแรงทุกครั้งที่มีพฤติกรรมที่ต้องการเกิดขึ้น 3) เมื่อพฤติกรรมที่ต้องการเกิดขึ้นสม่ำเสมอแล้ว ให้เสริมเป็นครั้งคราว และให้เสริมที่เป็นอาหารหรือสิ่งของควบคู่กับการให้เสริมทางสังคมทุกครั้ง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้หลักการให้เสริมทั้ง 4 ข้อข้างต้นมาเป็นเทคนิคการปรับพฤติกรรม เนื่องจากเสริมทางบวกเป็นตัวเสริมแรงที่ใช้ได้ง่าย อีกทั้งเป็นเสริมที่มีประสิทธิภาพในการเพิ่มความถี่ของการเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เพิ่มมากขึ้น

ปัจจัยที่จำเป็นต่อการฝึกเด็กออทิสติก

1. ผู้สอน ผู้สอนจะเป็นพ่อแม่ พี่เลี้ยงหรือบุคคลในครอบครัว ควรมีความรู้เบื้องต้นกับโรคและการฝึกเด็กออทิสติก ซึ่งจะเป็นการเตรียมความพร้อมตัวผู้สอนเองให้มีความเข้าใจอาการและปฏิกิริยาของเด็ก รวมทั้งเทคนิคต่าง ๆ ที่ช่วยให้การฝึกประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญที่จะทำให้การฝึกเด็กเป็นไปด้วยกัน คือ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2545, หน้า 5)

ท่าทาง : ท่าทางของผู้สอนที่แสดงออกตลอดการฝึกเด็กออทิสติกควรจะนุ่มนวล ไม่บังคับเด็ก

น้ำเสียง : ขณะที่ทำกิจกรรมกับเด็ก ผู้สอนควรบอกและพูดคุยกับเด็กทุกขั้นตอน แม้ว่าเด็กจะยังไม่พูด และฟังไม่เข้าใจก็ตาม น้ำเสียงที่ใช้ควรเร้าความสนใจ ฟังแล้วนุ่มนวล ไม่แข็งกระด้างหรือดุขัน มีเสียงสูงต่ำให้เด็กสนใจ

อารมณ์ : ผู้สอนต้องไม่โกรธ หงุดหงิดหรือเศร้าขณะฝึกเด็ก เพราะจะทำให้เด็กได้รับผลกระทบทางอารมณ์นั้นไปด้วย ขณะเดียวกันผู้สอนจะหงุดหงิดเพิ่มขึ้น เพราะฝึกไม่ได้ผล แต่ถ้าผู้สอนอารมณ์ดีจะทำให้เร้าความสนใจ ส่งผลต่อการฝึกและความร่วมมือของเด็กในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

2. เด็ก ก่อนที่จะฝึกกิจกรรมต่าง ๆ ผู้สอนต้องสังเกตเด็กก่อนว่าเด็กมีความพร้อมหรือไม่ ดังนี้ ให้ขยายความออกไปอีก

อาการ : ถ้าเด็กร้องไห้แง่มาก กริคร้อง ก้าวร้าว ทำร้ายตัวเองและผู้อื่น ทำลายสิ่งของ ผู้สอนหรือผู้ปกครองควรปรึกษาแพทย์เด็ก เพื่อให้การช่วยเหลือและปรับพฤติกรรมเด็ก ก่อนที่จะฝึก

อารมณ์ : ก่อนที่จะฝึกเด็กต้องสังเกตก่อนว่า ขณะนั้นเด็กอารมณ์ดีพร้อมที่จะรับการฝึกหรือไม่ ซึ่งผู้ปกครองหรือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กจะทราบดี

สมาธิ : ถ้าเด็กซุกซนมาก อยู่ไม่นิ่งจะทำให้ฝึกได้ยาก ควรปรึกษาจิตแพทย์เด็ก เพื่อบำบัดรักษาก่อน

3. สถานที่ ที่เหมาะสม ควรเป็นสถานที่ที่สงบ ไม่มีคนพลุกพล่าน เพราะจะทำให้เด็กวอกแวกง่าย

4. แรงเสริม/แรงจูงใจ ทุกครั้งที่เด็กร่วมมือหรือทำกิจกรรมได้เองตามคำสั่ง ควรให้แรงเสริม เช่น คำชมเชย (“เก่ง” “ดีมาก” “เยี่ยม” ฯลฯ) การสัมผัส โอบกอด เป็นต้น เพื่อให้เกิดกำลังใจ และยินดีที่จะร่วมทำกิจกรรมต่อไป ความชมเชยในความพยายามในการทำกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ชมเชยเฉพาะกิจกรรมที่ทำได้ดีหรือทำได้ถูกต้อง ขณะเดียวกันถ้าเด็กทำไม่ได้หรือทำไม่ถูกต้อง ผู้สอนควรระมัดระวังน้ำเสียง สีหน้าและท่าทางของผู้สอน ไม่ดูหรือตำหนิเด็ก เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กสูญเสียความมั่นใจในตนเอง

5. **ต้องสอนซ้ำ ๆ และทบทวนบ่อย ๆ** อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องมากกว่าเด็กปกติ Prizant, Wetberby, Rubin, and Laurent (2003, p. 296) รูปแบบของการศึกษาหรือการบำบัดรักษาสำหรับเด็กออทิสติกนั้น ควรมีลักษณะดังนี้

5.1 อยู่บนพื้นฐานของการศึกษาวิจัยในปัจจุบันเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กและโรคออทิสซึม

5.2 มีความยืดหยุ่นเพียงพอในการรวมมุมมองที่มีความแตกต่างกัน

5.3 สามารถประยุกต์ให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลได้

5.4 ครอบคลุมเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ลักษณะดังกล่าวมีความใกล้เคียงกับโครงสร้าง SCERTS โดยโครงสร้าง SCERTS เป็นวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาการสื่อสารและความสามารถในการแสดงออกทางอารมณ์ในสังคมของเด็ก เริ่มตั้งแต่การช่วยเหลือในระยะแรกเริ่ม ไปจนถึงวัยเริ่มเรียน โครงสร้าง SCERTS ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อมุ่งไปยังข้อจำกัดของวิธีการอื่น ๆ โดยตรง โดยเน้นการสื่อสารทางสังคม การควบคุมอารมณ์และการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กออทิสติก ซึ่งโครงสร้างนี้สามารถประยุกต์ให้มีความยืดหยุ่นกับเด็กออทิสติกในระดับความบกพร่องต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลายในด้านความรู้ความเข้าใจ การสื่อสาร การประสานความรู้สึกและด้านความสามารถทั่วไป

โครงสร้าง SCERTS เป็นกรอบความคิดที่เฉพาะเจาะจงสำหรับเด็กออทิสติก โดยมุ่งไปยังการสร้างความสามารถของเด็กในการสื่อสารด้วยตนเอง ด้วยระบบสัญลักษณ์ทั่วไป และเพื่อเป็นการเพิ่มความสามารถในการควบคุมตนเอง และการควบคุมร่วมกัน เพื่อควบคุมความสนใจ การกระตุ้น และภาวะทางอารมณ์ โครงสร้างนี้เป็นการศึกษา การบำบัดรักษาเฉพาะบุคคล ซึ่งมีพื้นฐานอยู่บนจุดแข็งและจุดอ่อนของเด็ก โดยได้รับแนวทางจากการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาเด็กที่มีความพิการและไม่มีความพิการ และเป็นการรวมกลวิธีทางการศึกษา/การบำบัดรักษาที่ได้รับจากการทดลองใช้อย่างมีหลักฐานอ้างอิงเกี่ยวกับวิธีการทางพฤติกรรมและพัฒนาการทางสังคม

จากข้อความข้างต้นผู้ศึกษาได้มีการเตรียมตัวในเรื่องของการค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเด็กออทิสติกและบุคลิกภาพอันแท้จริงของน้องหนึ่ง เพื่อจะทำให้ตนเองได้ทราบว่า ควรใช้น้ำเสียงลีลาท่าทางเพื่อจูงใจ ให้น้องหนึ่งสนใจในกิจกรรมที่ผู้ฝึกจัดทำขึ้นอย่างไร รวมทั้งอารมณ์ของผู้ฝึกที่ต้องปรับเพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคในการฝึกน้องหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรกของการฝึกที่น้องหนึ่งจะไม่ให้ความร่วมมือและไม่ให้ความสนใจเลย ผู้ฝึกต้องมีความอดทนสูงมาก นอกจากนี้ต้องสังเกตความพร้อมของน้องหนึ่งก่อนการฝึกเพื่อปรับอารมณ์ของน้องหนึ่งและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการฝึกซึ่งสถานที่ฝึกต้องเหมาะสมในการฝึกเด็ก และสิ่งเสริมแรงต้องเตรียมให้พร้อมทุกครั้ง เพื่อสะดวกที่สามารถให้แรงเสริมทันทีเมื่อน้องหนึ่งแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการฝึก และต้องฝึกซ้ำ ๆ ต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งถือว่าเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งในการเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อไป

บริบทและข้อมูลพื้นฐานของน้องหนึ่ง

ประวัติเบื้องต้น

น้องหนึ่ง (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 6 ปี เป็นบุตรคนที่ 2 น้าหนักนักเรียนแรกคลอด 3.4 กิโลกรัม การเลี้ยงดูหลังคลอด บิดา-มารดาเลี้ยงดูเอง การเจ็บป่วยในวัยเด็ก เป็นหัดเมื่ออายุขวบเศษ เมื่ออายุประมาณ 2 ขวบเกิดอุบัติเหตุที่ศีรษะ ศีรษะกระแทกพื้นอย่างแรง ส่งผล

พัฒนาการทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม ชอบเล่นคนเดียว ไม่ค่อยอยู่ร่วมกับกลุ่มเพื่อน ทำอะไรซ้ำซาก บางครั้งหัวเราะโดยไม่ทราบสาเหตุ ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวัน หลังจากรับประทานอาหารกลางวันเสร็จเรียบร้อยแล้วเปลี่ยนเส้นทางการเดินกลับเข้าห้องก็จะหงุดหงิด โวยวายไม่ยอมไป ไม่ชอบให้ใครกอดหรือสัมผัส จะผลักและเดินหนี สะบัดมือและชอบหมุนกิ้งไม้ หลอดดูดกาแฟ ช้อน ดินสอ ตะเกียบไป-มาเมื่อถืออยู่ในมือไม่สนใจคนรอบข้าง ในการฟังคำสั่งต่าง ๆ เด็กสามารถปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ขึ้นตอนเดียวได้บ้าง ลูกขึ้น นั่งลง เดินไป-เดินมา การสื่อสารของเด็กยังไม่สามารถสื่อสารกับคนอื่นได้ ไม่แสดงท่าทางหรือแสดงสีหน้า เมื่อต้องการทำอะไรจะดึงมือไปหาสิ่งนั้น ไม่สนใจสิ่งรอบข้าง ปัจจุบันเด็กยังไม่พูด จึงเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ เด็กไม่สามารถสัมผัสเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ไม่ค่อยสบตา ไม่มีการมองอย่างมีเป้าหมาย ขาดการรับรู้รายละเอียดและแพทย์ได้วินิจฉัยว่าเป็นเด็กออทิสติก

ความสามารถพื้นฐานในปัจจุบัน

จากการใช้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนักเรียน สมุดบันทึกพัฒนาการของน้องหนึ่ง ประเมินความสามารถพื้นฐาน ทักษะพัฒนาการด้านต่าง ๆ น้องหนึ่งมีความสามารถทักษะดังนี้

1. ทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่

จุดเด่น

1. สามารถกระโดดขึ้นลงด้วยตนเองโดยเท้าพ้นจากพื้นได้
2. สามารถเดินถอยหลังได้
3. สามารถเดินขึ้น – ลงบันได ไม่สลับเท้าโดยใช้มือเกาะราวบันไดได้
4. สามารถเตะลูกบอลขนาดใหญ่ที่ตั้งกับพื้นได้

จุดอ่อน

1. สามารถขว้างหรือโยนลูกบอลได้ไกล 150 ซม.
2. ไม่สามารถเตะลูกบอลที่กำลังกลิ้งมาได้

2. ทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็ก

จุดเด่น

1. สามารถจับสีเทียน เขียนเส้นขึ้น – ลงได้
2. สามารถต่อบล็อกเป็นตึกสูงอย่างน้อย 6 ชั้นได้
3. สามารถฉีกกระดาษเป็นชิ้นได้
4. สามารถร้อยลูกปัดขนาดใหญ่ได้

จุดอ่อน

1. ไม่สามารถเรียงบล็อก มากกว่า 2 ชั้นต่อกันยาวได้ (ต่อเป็นรถไฟ)

2. ไม่สามารถวาดรูปวงกลมได้ 000
3. ไม่สามารถใช้กรรไกรตัดได้ แต่ใช้ขั้บกรรไกรขึ้น-ลงได้
4. ไม่สามารถเขียนแบบการเขียนเส้นตรงและวงกลมได้

3. ทักษะการพูดและการใช้ภาษา

3.1 การรับรู้เสียงและคำ

จุดเด่น

1. สามารถฟังเสียงที่ชอบและสนใจ เช่น คนตรี นาฬิกา เป็นต้น
2. สามารถหยุดกระทำเมื่อผู้ใหญ่พูดห้ามได้ ด้วยการแสดงสีหน้า ท่าทาง
3. สามารถหัวเราะหรือส่งเสียงดัง แสดงถึง พอใจ เมื่อมีคนพูดด้วย

และคำพูด

จุดอ่อน

1. ไม่สามารถชี้รูปภาพที่ถูกต้อง เมื่อเอ่ยชื่อหรือคำต่อไปนี้ เช่น รูปหมา แมว รด พ่อ แม่ หมอน เสื้อ ซ้อน ได้
2. ไม่สามารถยื่นแขนเข้าหาผู้ใหญ่เมื่อเรียกชื่อของตน
3. ไม่สนใจต่อเสียงเรียกชื่อตนเอง ทำเหมือนไม่ได้ยินเวลาเรียกชื่อ เฉยเมย
4. พูดสื่อสารไม่ได้ ต้องการอะไรจะจับไป หรือจับมือให้ทำให้

ต่อการเรียก

4. ทักษะการช่วยเหลือตนเอง

จุดเด่น

1. สามารถถือแก้วน้ำดื่มเองได้
2. สามารถรับประทานอาหารเองด้วยมือและซ้อนได้
3. สามารถใส่เสื้อผ้าในขั้นตอนง่าย เอง เช่น คิงกางเกง-เสื้อขึ้นโดยไม่ติดกระดูก
4. ไปเข้าห้องน้ำได้เมื่อออกคำสั่ง แต่ยังคงต้องการความช่วยเหลือบ้าง เช่น ราดน้ำ
5. สามารถใส่และถอดรองเท้าแตะได้เอง

ล้างมือ

จุดอ่อน

1. ไม่สามารถใส่เสื้อผ้าเองได้
2. ไม่สามารถแปรงฟันได้เอง
3. ไม่สามารถอาบน้ำได้เอง

5. ทักษะด้านวิชาการ

จุดเด่น

1. มีความตระหนักรู้ถึง ความดัง เสียง ร้อน เย็น แข็ง นุ่ม

จุดอ่อน

1. ไม่สามารถแยกแยะความเหมือน และความแตกต่างได้
2. ไม่รู้จักสี รูปทรง และขนาดได้

6. ทักษะทางด้านสังคมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

จุดเด่น

1. เป็นเด็กอารมณ์ดี หน้าตาสดใส เปิด-ปิดพัดลมด้วยตนเอง หยิบของเล่น มาเล่นได้เอง มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนที่คุ้นเคย เช่น คุณยาย พ่อแม่ พี่ ครู หรือญาติ

จุดอ่อน

1. ไม่มีการตอบสนองทางสังคมและไม่ค่อยมีปฏิริยาต่อเพื่อนภายในห้อง ไม่ค่อยสบตา หลีกเลียงไม่ยอมมองตา เวลามองแบบไม่มีเป้าหมาย ไม่สนใจการมองเห็นและสบตา เวลาพูดคุยด้วย บางครั้งต้องจับหน้าเวลาพูดคุยด้วย ไม่มีความสนใจร่วมต้องเรียกชื่อหลายครั้ง หรือแตะสัมผัสเมื่อเวลาเรียกชื่อเด็ก เมื่อกอดหรือสัมผัสครั้งแรกจะไม่ยอมจะหลีกเลียงหรือ ร้องขึ้นเอง จากข้อมูลประวัตินักเรียน เมื่อแรกเกิดมีสภาพร่างกายปกติ เมื่ออายุประมาณ 2 ขวบ เกิดอุบัติเหตุที่ศีรษะ ศีรษะกระแทกพื้นอย่างแรง ส่งผลพัฒนาการทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม ชอบเล่นคนเดียว ไม่ค่อยอยู่ร่วมในกลุ่มเพื่อน ทำอะไรซ้ำซาก บางครั้งหัวเราะโดยไม่ทราบสาเหตุ ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวัน หลังจากรับประทานอาหารกลางวันเสร็จเรียบร้อย แล้วเปลี่ยนเส้นทางเดินกลับเข้าห้องก็จะหงุดหงิดโวยวาย ไม่ยอมไป ไม่ชอบให้ใครกอดหรือ สัมผัสจะผลึกและเดินหนี สะบัดมือ และชอบหมุนหลอดดูดกาแฟ ดินสอ ช้อน ตะเกียบ กิ่งไม้ ไป-มาเมื่อถืออยู่ในมือ มีการเคลื่อนไหวผิดปกติ หมุนตัว เดินเขย่ง วิ่งไปวิ่งมาอย่างไร้จุดหมาย นั่งเฉย ๆ หันหน้าเอียง มองด้วยหางตาแบบเอียง ๆ ไม่ทำอะไรเลย ไม่สนใจคนรอบข้าง ในการฟัง คำสั่งต่าง ๆ เด็กสามารถปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ขึ้นตอนเดียวได้บ้าง ลูกขึ้น นั่งลง เดินไป-เดินมา การสื่อสารของเด็กยังไม่สามารถสื่อสารกับคนอื่นได้ ไม่แสดงท่าทางหรือแสดงสีหน้า เมื่อต้องการ ทำอะไรจะดึงมือไปหาสิ่งนั้น ไม่สนใจสิ่งรอบข้าง ปัจจุบันเด็กยังไม่พูด

สิ่งที่ห้องหนึ่งชอบและไม่ชอบ

สิ่งที่ห้องหนึ่งชอบ

- อาหาร บะหมี่น้ำ
- ขนม มันฝรั่งทอด

- สิ่งของหรือของเล่นที่ชอบ หลอดดูดกาแฟ ตะเกียบ พัดลม ตุ๊กตา ของเล่น
ที่มีแสงไฟ

สิ่งที่น้องหนึ่งไม่ชอบ

- ไม่ชอบทานอาหารกลางวัน เวลาให้ตัดอาหารเข้าปากจะมีอาการอาเจียน แต่ยังคงดื่มน้ำอยู่ในช่วงที่พาไปรับประทานอาหารกลางวัน อาจจะเป็นเนื่องจากไม่ชินกับรสชาติของอาหาร จะร้องโวยวาย ไม่พอใจและจะใช้มือตีลงบนโต๊ะแรง ๆ หรือลุกขึ้นกระโดดไปมา ไม่ชอบเปลี่ยนเส้นทางในการเดินมาเรียนตอนเช้า จะร้องไห้เกือบทุกวัน

ทั้งนี้จากบริบทและข้อมูลเบื้องต้น ผู้ศึกษาได้นำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแผนการปรับพฤติกรรม และสามารถเลือกปัญหาที่ต้องการได้รับการแก้ไขเร่งด่วน ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น การปรับพฤติกรรมการไม่มองร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งมีความจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข เพราะถ้าไม่ได้รับการแก้ไขจะเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการรับรู้ เรียนรู้ทักษะอื่น ๆ ในระดับที่สูงขึ้นและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาศักยภาพและทักษะการดำรงชีวิต

บริบทศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่

ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งขึ้นตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2539 ต่อมาเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2540 กรมสามัญศึกษาได้อนุญาตให้ใช้พื้นที่ว่างบางส่วนของโรงเรียนนวมินทราชูทิศพายัพ ซึ่งเป็นที่ราชพัสดุ แปลงหมายเลขทะเบียนที่ ชม. 1723 (บางส่วน) ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่ 8 ไร่ 2 งาน โดยได้รับอนุญาตจากกรมธนารักษ์ เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2540 และได้รับงบประมาณจากกรมสามัญศึกษา เพื่อจัดสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 ปัจจุบันศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 ได้สร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2542 และในวันที่ 4 กรกฎาคม 2543 ได้ย้ายที่ทำการสำนักงานชั่วคราวจากโรงเรียนกาวีละอนุกุล จังหวัดเชียงใหม่ มาดำเนินการ ณ เลขที่ 353 หมู่ 5 ถนนคลองชลประทาน ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ และทิศเหนือ ติดกับ ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ เชียงใหม่ ศูนย์ช่างบารุงที่ 10 เชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ โรงเรียนนวมินทราชูทิศพายัพ สนามกีฬา สมโภชน์เชียงใหม่ 700 ปี ทิศตะวันออก ติดกับ ถนนคลอง-ชลประทาน กองพันพัฒนาที่ 3 กองพันทหารปืนใหญ่ มณฑลทหารบกที่ 3 ค่ายกาวีละ ทิศตะวันตก ติดกับ เขตพื้นที่ป่าสงวน อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย และปีพุทธศักราช 2540 ได้รับงบประมาณค่าก่อสร้างอาคารเรียนรวม จำนวน 1 หลัง บ้านพักนักเรียนพิการ จำนวน 2 หลัง และปีพุทธศักราช 2547 ได้รับงบประมาณค่าก่อสร้าง หอนอนนักเรียน 38 จำนวน 1 หลัง บ้านพักผู้บริหาร จำนวน 1 หลัง บ้านครูแบบแฟลต 8 หน่วยโรงประกอบอาหารจำนวน 1 หลัง พร้อมสิ่งก่อสร้างประกอบอื่น ๆ

อยู่ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันมีบุคลากรทั้งสิ้น 47 คน ในจำนวนนี้รวมทั้งผู้บริหาร ครูการศึกษาพิเศษ นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เจ้าหน้าที่และภารโรง ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 เป็นศูนย์จัดการศึกษาในลักษณะศูนย์ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention Services) และเตรียมความพร้อมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทั้ง 9 ประเภท ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ด้านการได้ยิน ด้านภาษา และการสื่อสาร ด้านสติปัญญา ด้านบกพร่องการเรียนรู้ บุคคลออทิสติก บกพร่องร่างกาย และสุขภาพ ด้านพฤติกรรมหรืออารมณ์และพิการซ้อน โดยส่งเสริมพัฒนาการด้านทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก ทักษะการช่วยเหลือตนเองและสังคมนิสัย ทักษะการพูด และการใช้ภาษา ทักษะการใช้ปัญญาและการเตรียมความพร้อมทางวิชาการ โดยครูการศึกษาพิเศษ และนักวิชาชีพ ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมของศูนย์ฯ จัดให้นักเรียนเรียนในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment: LRE) ให้เหมาะสมกับบริบทของนักเรียน หรือความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นเฉพาะบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้นักเรียนที่มารับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อม มีความปลอดภัยมีความสุข และเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนที่มารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง ในประเทศไทยยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และไม่ตรงตามที่ต้องการ จึงขออ้างอิงเอกสารที่ค้นคว้ามาครั้งนี้ และจะทำการค้นคว้าต่อไป

งานวิจัยภายในประเทศ

ศิวาณา พันธุ์รัตน์ (2549) ได้ศึกษาการปรับพฤติกรรมภาวะไม่อยู่นิ่งและสมาธิสั้นของเด็กออทิสติกในห้องเรียนเรียนร่วม โดยใช้เทคนิคเพื่อนสอนเพื่อน โรงเรียนวัดช่างเคี่ยน อำเภอเมืองเชียงใหม่ ใช้เทคนิคเพื่อนสอนเพื่อนที่อยู่ต่างระดับชั้น (Cross-Age Tutoring) ในการปรับพฤติกรรม แบบแผนการศึกษาเป็นแบบ Single Subject Design รูปแบบ ABA เครื่องมือที่ใช้โดยใช้แผนการฝึกทักษะการเข้าร่วมกิจกรรมเข้าแถวเคารพธงชาติ การร่วมรับประทานอาหาร การจัดกิจกรรมเสริมเพื่อลดภาวะไม่อยู่นิ่งและสมาธิสั้น แบบสังเกตพฤติกรรมช่วงระยะเวลา และการบันทึกวีดิทัศน์ คือ ระยะเวลาเป็นระยะสั้นฐาน โดยการสังเกตพฤติกรรมก่อนการทดลอง ระยะที่ 2 เป็นการทดลอง และระยะสุดท้ายเป็นการถอดถอน ผลการศึกษาหลังจากใช้เทคนิคเพื่อน

สอนเพื่อนแล้ว เด็กมีพฤติกรรมเข้าร่วมกิจกรรมเข้าแถวเคารพธงชาติ นั่งร่วมรับประทานอาหาร และนั่งเรียนในห้องเรียนได้ดีขึ้น มีพฤติกรรมที่ดีขึ้นโดยมีความสนใจในสิ่งต่าง ๆ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้นานขึ้นกว่าเดิม

พหุศาสตร์ แลสันกลาง (2549) ได้ศึกษาการปรับพฤติกรรมการเข้า-ออกห้องเรียน โดยไม่ขออนุญาตของเด็กออทิสติกที่มีอาการไม่รุนแรงโดยการใช้เทคนิคการเสริมแรงของเด็กออทิสติกที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 (เพื่อนในห้องเรียนอีก 9 คนบกพร่องทางสติปัญญา) โดยใช้ใบสัญญา จำนวน 8 ฉบับและใช้เทคนิคการเสริมแรงสิ่งที่ชอบเป็นแรงจูงใจในการปรับพฤติกรรม ผลปรากฏว่า หลังการปรับพฤติกรรมมีการเปลี่ยนแปลงโดยการขออนุญาตทุกครั้ง และพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงได้เป็นบางครั้งคือ มีการลุกนั่งบ่อย ๆ แต่มีการขออนุญาตทุกครั้ง แสดงว่าการใช้เทคนิคการเสริมแรงและการทำสัญญาเงื่อนไขสามารถลดพฤติกรรมการเข้า-ออกห้องเรียนได้จากก่อนการทดลองจำนวน 32 ครั้ง และหลังการทดลอง จำนวน 0 ครั้ง

งานวิจัยต่างประเทศ

Presmanes, Welden, Stone and Yoder (2007) ได้ศึกษาการใช้การกระตุ้นเตือนความสนใจหลายรูปแบบต่อการตอบสนองการมองร่วมกันในน้องของเด็กที่มีภาวะออทิซึม จำนวน 46 คน และน้องของเด็กที่มีพัฒนาการปกติจำนวน 35 คน ที่มีอายุระหว่าง 12 ถึง 23 เดือน ในสถานการณ์ที่ผู้วิจัยทดสอบความสนใจของเด็ก และพบว่าเด็กแต่ละคนจะมีการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นความสนใจแตกต่างกัน ทั้งที่เป็นคำพูดและด้วยท่าทาง เด็กแต่ละคนตอบสนองต่อการเตือนทั้งคำพูดและท่าทาง 10 รูปแบบที่แต่ละรูปแบบมีข้อมูลที่เจาะจงนี้จะให้เด็กได้ปฏิบัติตามน้องของเด็กออทิสติกมีคะแนนที่ต่ำกว่ามากเมื่อเทียบกับคะแนนของน้องเด็กที่มีพัฒนาการปกติ

Warreyn, Roeyers, Wetstwinkel and Grootte (2007) ได้ศึกษาพฤติกรรมการมองร่วมกันเพื่อเริ่มต้นในการทำตามและการมองร่วมกันในการเริ่มต้นการขอสิ่งที่ต้องการ ในเด็กระดับอนุบาลที่มีภาวะออทิซึม และเด็กทั่วไปในวัยเดียวกัน เพื่อดูความแตกต่างของระดับความสามารถในการมองร่วมกันจากกิจกรรมที่แตกต่างของเด็กออทิสติกต่อมารดา ซึ่งการประสานกับแบบชั่วคราวของพฤติกรรมการมองร่วมกันของเด็ก ผลจากการทดลองพบว่าเด็กที่มีภาวะออทิซึม แสดงความสามารถด้านการขออนุญาตแม้ว่าจะขอให้ลักษณะคล้ายกับกับเด็กทั่วไป ส่วนพฤติกรรมชี้ทำได้ช้าและตามด้วยพฤติกรรมแปลก ๆ ที่ใช้การมองไปที่การชี้นิ้วที่ใช้ชี้ของผู้อื่นแทนที่การมองไปยังวัตถุที่ถูกชี้ พฤติกรรมการทำตามมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ โดยเด็กจะไม่ต้องการสื่อสารแทนที่การเปลี่ยนความสนใจระหว่างวัตถุกับบุคคล ใช้การสื่อสารกับความสนใจ โดยแสดงให้เห็นจากลักษณะของการสื่อสารแบบแยกส่วนกันแทนการเปลี่ยนความสนใจที่ว่างไว้ระหว่างวัตถุกับบุคคล

Whalen and Schreibman (2003) ได้ศึกษาการฝึกมองร่วมกันสำหรับเด็กออทิสติก โดยใช้วิธีการปรับพฤติกรรมการศึกษาได้ออกแบบการฝึกที่ใช้หลายเส้นฐาน (Multiple baseline Design) โดยมีพฤติกรรมเป้าหมายของการทดลองต่อไปนี้ คือ 1) การตอบสนองต่อการแสดงออก การชี้นิ้ว และการจ้องมองไปที่ผู้ใหญ่มากขึ้น 2) การเลื่อนการจ้องมองไปพร้อมกัน เช่น การมองไปด้วยและ 3) การชี้นิ้ว ด้วยจุดประสงค์ของการทำร่วมกัน ไม่ใช่การขอให้ทำ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาถึงการไปใช้ สถานการณ์อื่น และใช้กับพ่อแม่ การติดตามผลการฝึกต่าง ๆ และพัฒนาการด้านสังคมด้วย ผลการศึกษาการฝึกพฤติกรรมมองร่วมกันพบว่า มีผลที่น่าพอใจและการฝึกที่มีประสิทธิภาพ เด็กได้นำพฤติกรรมเป้าหมายไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ผลโดยรวมพบว่าเด็กมีพฤติกรรมการมองร่วมกันดีขึ้น และการฝึกนี้สำคัญและจำเป็นมากต่อเด็กออทิสติก นอกจากนี้การฝึกพ่อแม่ โดยใช้เทคนิคเหล่านี้ อาจช่วยคงทักษะการมองร่วมกันนอกเหนือจากสถานการณ์ของการศึกษาได้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าการฝึกมองร่วมกันสำหรับเด็กออทิสติก โดยใช้วิธีการปรับพฤติกรรมนั้นมีความจำเป็น และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งกระบวนการหรือเทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อมาปรับพฤติกรรมการไม่มองร่วมกันของน้องหนึ่งให้ลดลง และสร้างพฤติกรรมใหม่ คือ การมองร่วมกันเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้น้องหนึ่งมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีขึ้น และให้น้องหนึ่งได้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขต่อไป